

ELOFIZETÉS

HÍJYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy hóra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Egy hóra ..... 2 k. 40 f.

HÍRDETÉSEK:

4-betűs betű sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Rövidítés betű sor 40 fillér.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 161.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

FŐSZERKESZTŐ:

STAUBER JÓZSEF.

Arad, 1910.

Péntek, augusztus 26.

Mai számunk főbb közleményei:

- Védkezés a kolera ellen.
- Milyen a mai Magyarország?
- Fejedelem gyilkosság évfordulója.
- Részvényesek az igazgatóság ellen.
- Vér a tisztli kardon.
- Nyaralás után.
- Botrány a temetésen.
- Ferenc József levele Nikitához.
- Aviatikusok a királynál.
- Tarkaságok.

A lázongó horvátok.

Arad, augusztus 25.

Pár nap előtt robbantotta szét a horvát botrányfészket a királyi kézirat, amelynek tartalma szerint a zágrábi országgyűlés tovább nem tudja teljesíteni azt a feladatot, amire vállalkozott. A lázongó horvátok között rendet akar teremteni kormány. Megakarja rendszabályozni őket és hihetetlenül túlzott követeléseik képtelenségéről kívánja felvilágosítani a nagy vérbőségű szomszédokat. Ugyanis ama bizonyos fehér lap, melyet Deák Ferenc magyaros nagylelkűséggel nyújtott a kiegyezéskor a horvátoknak, annyira megnövelte a horvátok szarvát, hogy állandóan veszélyeztetik vele a békés és nyugalmas kormányzást. A horvát királyságról álmadoznak folytonosan s ha erre nyíltan nem is törekednek, a magyar állammal való jó viszonyt zavarják. A kiegyezés óta állandóan feszült a viszony. A fehér lap alapján újabb és újabb igényekkel állnak elő, melyeknek ki nem

elégítése egyenes hadüzenet számukra. Egyszerre forrongás támad Horvátországban s a papok, tanítók, nótáriusok fölzigatják a bocskoros parasztot s kész a zendülés. Nekimennek a magyar nemzeti cimernek és bemocskolják, nekimennek a magyar embernek és kezet emelnek reá. Ilyen viszonyok között az állami együttélés keserves. Folytonos alkudozás, békéltetés, megegyezés tartja fönt évről-évre azt a szörnyen ingadozó politikai egyensúlyt, melyet a bukácsoló horvát bánok egyengetnek változó szerencsével, kétes eredménnyel. Annyi bizonyos, hogy a horvát tulkapások és merészségek annyira egy kormány alatt se hatalmasodtak el, mint a koalíciós kormány idejében, amikor a magyar parlamentben elég arcátlanok voltak horvát nyelven obstruálni. Az előző kormányok alatt horvát beszéd nem hangzott el a magyar törvényhozó testületben s a koalíció idejében, az ugynevezett nemzeti kormány egise alatt napokon, heteken át orgiát ült a horvát szemtelenség a magyar Házban. A koalíciós kormánynak ez is olyan gyengesége volt, melyet nem lehet megbocsátani. Justh házelnök nemzeti ségi kacérkodásával teremtette meg a parlamentben a horvát beszédet s az az örökös engedékenységek, mely abban a bizonyos fehér lapban leli eredetét, kaptatja el minduntalan a horvát testvéreket. Most azonban, úgy látszik, más szellők járnak, más nótát fujnak a horvátok fülébe. Az ural-

kodó végre békességet akar. Megelégelte a szemétből kinevelt nagyságok politikai szereplését, megelégelte a bocskoros félistenek apostoloskodását. Szelnek eresztli a képviselő urakat s a bán új választást csinál.

A horvát testvérek a bán szerették volna szelnek eresztetni, de véletlenül az uralkodó a horvát képviselő uraknak kötetett laput a lábuk alá. Most itt lesz az alkalom, hogy a jobbak eszükre hallgatva, olyan képviselőket válasszanak, akik biztosítani fogják a békés kormányzást s Magyarországgal a türhető viszonyt lehetővé teszik. A bán minden lehető el fog követni, hogy a józan horvátokkal megegyezésre jussons úgy intézze a választásokat, hogy a vadak künn rekedjenek s helyüket okosan gondolkozó, szelid képviselők foglalják el.

A horvátoknak be kell látniok: Deák nem azért adott nekik fehér lapot, hogy a magyar nemzeti cimert elnyeljék s minden reggelire egy-egy magyar embert faljanak föl s lassanként kiépítsék a horvát királyságot és abba kebelezzék be Magyarországot. A fehér lap csupán a barátságos jóindulat, a bizalom s magyar lovagiaság kifejezése volt. A helyett, hogy ezt tisztán tartották volna, bemocskolták. És ma újra a kiegyezésről beszélnek, a kiegyezés teljes egészében való végrehajtásáról. Remélhető, hogy a horvát nép tudni fogja kötelességét s a túlzókat a megejtendő választáson örökre eltemeti.

A „fekete halál.”

Irta: Vay Sándor gróf.

Most, hogy egyre jobban terjed a kolera, nem lesz érdektelen elmondani egyetmást nagy epidémiákról, amelyek megtizedelték az emberiséget.

Az egész Európában elterjedt Justiman-féle ragály óta minden fertőző betegségek közt méltán volt legrémesebb a pestis, az ugynevezett fekete halál. A legnagyobb a XIV. században föllépett pestis volt, — 1347. — amely Európa egyetlen országát sem kímélte meg s körülbelül huszonöt millió embernek ásta meg a sírját.

Hazánkban is több ízben pusztított ez a ragály s mint Debrecen város levéltárában látjuk, a virágzó alföldi metropolist 1628-ban is sújtotta az Isten haragja. Hogy nem először, abból látjuk, hogy a szükségzavú protokolum a következőt jegyezte meg: Anno Domini 1622. Magyar- és Erdélyországban ismét dühöngött a pestis.

II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának idejében is meglátogatta a fekete halál Debrecen városát. 1708. augusztus 20-áról következő följegyzést mutat a protokolum:

„A felséges fejedelem, II. Rákóczi Ferenc 6 felsége parancsára, hogy a pestis miatt az aradi várórság annyira elfogyatkozott, hogy

a vigyázat sem megv rendiben. Kivánná megpróbélni, kapitány Szűcs János, mellé rendelvén a sarkadi hajduságot, a sárközi lakosoknak is javát s az itthon levő hajdúvárosiakat is: mi is rendeljünk minél felesébb gyalogságot azon operációra. Minthogy eddig az ilyen insurrectiótól való megmenekülésünkért mindent teljesítettünk, fegyvereinket néhány ízben kiadtuk, mesterembereink ingyen, sokszor mindent csináltának, mind a váradi blokada élelmezésére, mind egyéb hadak szükségére mennyi ezer kenyert, abrakot, vágókat szolgáltattunk. De különben is a mi népünk nem is arra termelt, hogy ily próba bocsátassék rá.”

És a fejedelem a nála Egorben járt főbíró esdekítésére recognoscálta Debrecen város eddigi hűségét a nemzeti ügy elősegítésében és elállott a szándékától. Így tehát, ha még akkor el is kerül'e, de el nem kerülhet'e 1709 nek őszén, amikor is kitért a dögihal Debrecenben Egy október 13 án kelt akta ezt következőképpen örökíti meg:

„Istennek a pestis által való ítélete ráánk szállván, tettünk ilyen rendelést, hogy a céhék a rendelt fizetésnél a temető emberektől többet el ne vegyenek.” Hogy a pestis a beálló hideggel szűnt meg, mutatja egy december 15-éről kelt feljegyzés: „Istennek sűrű ítélete a miigy által elhatalmazván, minthogy sok gazdák minden cselédestől meghaltak s azok

javára némelyekek dissipáltak, azért utcákon rendeltetének becsületes emberek, kik vigyázzanak affélékre s ahol olyas dolog esik, javaiakat consoribálják.”

A halál a város legtekintélyesebb embereit is megdézemálta, így az öldöklő járvány áldozatai lettek: Dobozi István, Sáránci István és Monori Istvan előjáró urak. Tíz esztendővel később ismét fenyegette a dögihal Debrecen. Belényesben és Szatmármezejében már akkor járvában szedte áldozatait, úgy hogy Károlyi Sándor gróf 1719. július 16-án a következő rendelete: bocsátotta ki:

„A pestis híre hallatára a szorgalmatos vigyázás szükséges; azért a város mindenik kapujához örök rendeltetnek, kik a rendes utlevél nélküli idegeneket közénk be ne bocsátassák.”

Ugyancsak betiltották a nagy forgalmat előidéző országos vásárokat is és a bölcs intézkedések folytán legmagyarabb városunkat a ragály ebből az alkalomból kikerülte.

A legnagyobb pestisveszedelem egyike volt a Bécsben, 1713 ban pusztító halálos veszedelem. A Lazaretum napról-napra zsufolásig megtelt s 3400 ra ment a huszonnégy óránkint elhaltak száca. Az utcákon rakáson havertek a holttestek s reggeltől estig husz egyenruhás ember, óriási kosarakat cipelve járkált, hogy fölszedje a temetetleneket. Ej-

Védekezés a kolera ellen.

— Magyarországon még nincs baj. —

Távirati tudósítás.

Arad, augusztus 25.

Közlöttük, hogy nem igaz az a hír, mintba Budapesten fellépett volna a kolera, egy Fiuméből érkezett munkásember révén. Budapesten ez idő szerint még szó sincs koleráról. A riadalom azonban, amelyet a veszedelem megérkezésének híre okozott, mégis csak jó volt valamire; arra ugyanis, hogy a hatóságok most már fokozottabb eréllyel folytatják a védekező intézkedéseket, hogy a félelmetes járványt az országba be ne hurcolhassák.

Valóban itt is már az ideje, hogy a hatóságok a lehető legnagyobb eréllyel intézkedjenek, mert a veszedelem itt van már a nyakunkon. Egyes táviratok arról számolnak be, hogy a félelmetes rém már állépte a galíciai határt s Lembergben egy gyanus haláleset történt.

Bécs lakossága is nagy rettegésben van még mindig két gyanus eset miatt. Valószínű azonban, hogy ez a két eset sem volt ázsiai kolera. Ezt különben a most folyó bakteriológiai vizsgálat fogja kideríteni.

A járvány terjedése elé Magyarországon minden arra hivatott tényező gátat igyekszik állítani és a közönség magatartásától is függ, vajjon a veszedelmet eltudjuk-e kerülni.

Az epidemiáról ma a következőket jelenthetjük:

A belügyminiszteri rendelet.

A belügyminiszter részletes rendeletben utasította Arad városát a védekezés célszerű módjaira.

(Helyszínelvizsgálat.)

A rendelet mindenekelőtt meghagyja, hogy a városok, illetve községek területén az 1876. XIV. t.c. 141 ik §-ának a köztisztaság megőrzésére vonatkozó intézkedése a lehető legnagyobb szigorúsággal és pontossággal eszközöltessék. E végből a rendőrkapitány, illetőleg a községi bíró az előjárás egyik tagjával és a lehetőség szerint a községi vagy a hatósági orvos közbenjöttével minél gyakrabban, de legalább hetenként egyszer helyszínelvizsgálatot tartson az utcák, továbbá vendéglők, szállodák, kávéházak, cukraszodák, iskolák, óvodák, gyárak, ipartelepek, műhelyek, munkás- és családoká-

sok és egyéb köz- és magánépületek helyiségeiben és udvaraiban a tisztaság és egészségügyi rendszabályok megtartásának ellenőrzése végett és a tapasztalt hányók pótlásáról, valamint az elkövetett mulasztások megtorlásáról gondoskodjék.

(A kutak.)

Küönös figyelem fordítandó a kutakra és ama folyókákra, melyeknek vizeit a városok, illetve lakosságok a városokban fűtőházak, a falvakban a mélyvíz-vedrek keresztpántjai, a mely megakadályozza, hogy a vizet merítő saját edényét a vödörrel merítse s ezzel a vedret és a kútát esetleg megfertőztesse. A kut környéke feltöltendő, hogy az ellocolt és beszennyezett vizet a kutba vissza ne folyjon. Ivásra használt kutak közelében azok vizével mosni sem ruhát, sem edényt nem szabad. A rossz vizű kutak vize a fogyasztástól haladéktalanul elzárandó. A mennyiben a községben koleragyanus megbetegedés fordult volna elő, vagy amennyiben ezt a hatóság már előzően is szükségesnek látja, a folyók és állóvizek mentén levő községek és városok lakosságának elrendelendő, hogy a folyók vagy tavak vizét ivásra csupán forralva s aztán lenítve szabad használni. Oly helyeken, ahol tisztavízű forrás, vagy ártéri kut van a közelben, gondoskodjék a hatóság, hogy a lakosság ivásra kizárólag ezek vizét használja, a hol pedig a távolság, vagy más ok miatt az ilyen vízhez nehezen lehet férközni, ott a község vagy város költségére a viz naponként kétszer az utcákon végighordandó és bárkinek fogyasztásra ingyen rendelkezésére bocsájtassék. Ily vízeshordók naponta kétszer forróvízzel kiöblítendőek. A községeket átfutó utak árka kiisztítandók és ezek vizeinek állandó lefolyás biztosítandó.

(Trágyadombok és egyébek.)

Falvakon a trágyára különös gond és figyelem fordítandó, hogy azt az utcára, nyilvános helyekre le ne rakják és az udvarokon a kutaktól lehetőleg távol helyezték el. A trágyalé elfolyása meg nem tündő, ott pedig, ahol a trágyadombok szelvénye töcsakba gyűlnek, azok földdel kitöltendőek. A nyilvános helyeknek, községvezetőknek, iskoláknak, vendéglőknek, kávéházaknak, kórosimáknak, vasúti indóházaknak és hajóállomásoknak árnyékszékait eber figyelemmel kell kísérni, azokat kiválóan tisztán kell tartani s mézettel naponta legalább egyszer fertőtleníteni. Azokban a falvakban, ahol árnyékszék nincsenek, a tehetősebb lakosság bírság terhe alatt árnyékszék felállítására kötelezendő, a szegényebb sorsu pedig arra, hogy udvarában legalább gödrött ásson, hogy így a fertőtleníteni való egy helyen legyen.

szaka, fáklafény mellett, ugyanezt lovas emberek cselekedtek. Érdekes, hogy VI. Károly császár a legnagyobb veszedelem közepette sem hagyta el székvárosát, noha az udvari orvosok s egy Tremolini nevezetű híres olasz sebész majdnem erőszakkal kényszerítették rá. Egyre imádkozott, bűjtött az uralkodó s egész udvarának bűjtőnie kellett. Közimákat is tartottak mindenfelé; november 21-én pedig egész kíséretével a Szent-István-templomba ment VI. Károly s ott a ragály megűnése esetén ünnepies fogadalmat tett egy új templom építésére. A templom, amelyet később csakugyan fölépített a császár, ma is áll s egyik legszebb épülete Bécsnek és a Boromei Károly templom név alatt ismeretes.

Hazánk fővárosában is több ízben pusztított a pestis. Az 1711-iki és 1739-iki járványokról a budapesti szervita rendházban találunk különösen érdekes följegyzéseket. Egy ízben a rendháznak összes tagjait elragadta a járvány, úgy hogy csupán az alperjel és a távollévő Cini Pál János belvárosi plébánost helyettesítő Sylvester atya maradtak életben. 1711. május 31-iki kelettel így ír az alperjel:

„Este elküldöttem a kirurgusért, hogy Viktor testvér részére, aki erős hányási ingert kapott, valamit prescribáljon.“ A következő napon még ezeket írja: „Junius 1-én a sebész nem jött el. Azt üzenté, haldottle lévén, úgy sem adhat semmi orvosságot. Így holnapig várni kell a betegnek.“ A följegyzésekből úgy

látjuk, hogy a beteg június 2-án kapta meg a medicinát, mi jót is tett neki, mert még azon este: „a rectoriumban a többi testvérel együtt vacsorázott.“ Junius 3-án így ír a perjel: „— Viktor testvér ma reggel félhatkor azt kérdezte tőlem, én mondom-e az első misét? — An igea nel feleltem s miután bágyadtan találtam, mondtam neki, feküdjék vissza ágyába. A segédet majd elvégzi egyik fiú. Mire után eijött a kirurgus és Viktor testvért nagyon megváltozottan találta. Izgatott port rendelt. Két óra múlva találkoztam Sylvester atyával, aki azt jelentette, hogy Viktor testvér már meg is halt. Oly nirelten történt a dolog, hogy még absolutot sem adhatott neki. E hírezen halál miatt és mert híre is járt, hogy a városban kiütött a pestis, üzentem a városbíróhoz, küldené el a protomedikus. Ez el is jött s a heltesen talált foltokat májfoltoknak jelentette ki.“

Igy is hozták nyilvánosságra a halálesetet. Nem zárták be a templomot, se a klastromot s négy nap múlva nagy misét szolgáltak a szervita-atyáknál, amelyre valóságga özőnlött a nép. Junius 13-án, páduai Szent Antal napján, a perjel a ferencrendieknel mondott misét. Az atyák ebédre is marasztották, ezt a meghívást azonban nem fogadta el. Mire saját rendházába ért, ismét beteget talált. Bálint testvér nagyon gyöngének látszott, a perjel izzasztó teát rendelt számára, hívatta a kirurgust, aki gyomorlázat konstatait. Harmadnapra azonban kék és vörös foltok mutatkoztak a

(Orvosok.)
Kimondja azután a rendelet, hogy az úresedésben levő orvosi állomások azonnal betöltendőek. Ott, ahol több körorvosi állás régebbi időtől fogva nem volt betölthető, igyekeztek a törvényhatóság az orvosok hiányán akár jobb fizetések megszabása, akár két orvosi kör egyesítése révén segíteni. A végből, hogy a hiányos orvosi segítségnyújtás esetén járványorvosokat lehessen veszélyeztetni vidékekre kiküldeni, szöriusa fel a törvényhatóság az összes magánorvosokat, hogy kik hajlandók tizenhat korona napidíj és költségeik megtérítése, illetve előlegezése végett járványorvosi állást vállalni.

(Ha fellép a járvány.)

Ha valamely törvényhatóság területének közelében a járvány már fellépett, a törvényhatósági járványbizottság azonnal megalkotandó. Részletezi azután a rendelet a történt betegedések vagy gyanus esetek bejelentésének módjait, azok nyilvántartását, a koleragyanus betegek ürülékének megvizsgálását, a bakteriológiai vizsgálat céljaira való fölküldését.

Kolerában megbetegedett egyén, ha a lakásban arra alkalmas helyiség van, lakosán hozzátartozóitól elkülönítendő s csupán az a személy érintkezék vele, aki ápolására vállalkozott s e rendelkezés ellenőrzésére a ház előtt, lehetőleg csendőrt kell állítani. Ha a házban nincs alkalmas helyiség, vagy az egészséges együttlakókat kell kitelepíteni, vagy pedig a beteget kell a járványkórházba szállítani. Ha a lakosság a kórházba szállítás iránt feltűnő ellenzést mutatna, akkor az elszállítás csak a legszükségesebb esetekben erőszakolandó, mivel ez a megbetegedések elterjedésére vezet, s mi a védekezés szempontjából sokkal több hátránnyal jár. Azokban a községekben, ahol vasúti vagy hajóállomás van, azoknak az utasoknak átvételére kötelesek, akik vasuton vagy hajón kolerában megbetegedtek. Ha valamely községben az a gyanu merül föl, hogy a beteget elitkolják, a vétkesek ellen a legszigorúbban kell eljárni.

Ahol a kolera fellépett, azt a községet vagy várost nyomban zár alá kell helyezni. Vasárok, bucsuk, gyűlésezés, iskoázás, mulatások és más összejövetelek betiltása vagy megtartásának engedélyezése végett a törvényhatóság első tisztviselője saját hatáskörében intézkedhetik, de erről az illetékes minisztereket értesítenie kell. A betegek lakását, ruháját és mindent, amit a betegség miatt érintett, szigorúan fertőtleníteni kell. Intézkedik azután a rendelet a törvényhatósági gőzfertőtlenítő gépek használatáról, a fertőtlenítés módjairól, az ápolók fertőtlenítéséről, a lakosság utasításáról a bejelentések körüli s végül rész-

beteg testén; de a kirurgus még mindig biztatta a perjelt.

Junius 16-iki kelettel, következőket írta a perjel naplójába: „Mintán a kirurgus biztositott Bálint testvér veszélytelen állapotáról, ma hajnaiban kimentem a szőlőhegyre. Aug értem azonban oda, már utanam jöttek azzal a jelentéssel: Bálint testvér kiszorult. Amint hazajöttem, két nemrégén ahelyezett atyát, ma csaknak a földszintről az emeletre való átrakódásával találtam. Igen szomorúak voltak s közölte velem, hogy a protomedikus megvizsgálván Bálint holttestét, nyavalyáját pesusnak mndösiette. Ennélfogva a klastromot teljes vesztőzár alá helyezték. A boldogultat éjszaka, minnen agyruhái és holmiaival együtt asták el a temetőbe. Junius 17-én Amadeus atya is megbetegedett. Estig már Boldizsár-anya is inficiálódott s Fiecker János városbíró szigorúan megütötte a zárdából való ki- s bejárását.“

Érdekes a július 18-iki szóló följegyzés: „A betegeket kezelő orvos csak este fél, hat óra tájban jött el, még pedig teljesen ittas állapotban. Ezért a nagy hanyagságra Sylvester atya panaszt tett a városbíróval, — akinél a protomedikus azzal meatepte magát, neki teljes tehetetlen egy és ugyanazon időben kint a nagy kórházban és bent a városban betegeket gyógyítani. Ennélfogva a városi tanács rendelkezéséből, a beteg atyákat a közös ispotályban helyezték el.

Masnap Boldizsár atya is meghalt, s a vá-

letezi a haláleset bekövetkeztekor szükséges intézkedéseket.

A belügyminiszter a rendelet szigorú végrehajtására, illetve a végrehajtásnak a legpontosabb ellenőrzésére utasítja a hatóságokat, hangsúlyozván, hogy mulasztás esetén a törvény kíméletlenül szigorával jár el, de nem fog késni ott, ahol ennek szüksége mutatkozik, a hatóságot anyagilag is támogatni.

E rendelet kaposán a belügyminiszterium részletes utasítást küldött szét, a mely a legpontosabban részletezi a betegség ismertetőjeleit, annak terjedési módját, az ellene való egyéni védekezést, a szükséges hatósági intézkedéseket a járvány előtt és a járvány idején, a beteg körül való teendőket és a fertőtlenítés módjait.

(Egészségügyi felügyelők kirendelése.)

Budapestről jelentik: A belügyminiszter a kolera-rendszabályok végrehajtásának ellenőrzésére Frank Ödön dr. közegészségügyi felügyelőt Fiuméba, Kerekes Pal dr-t a csanakörösmezői vonalra, Ruhm Ödön dr-t a Besztercze Naszód északi szélétől Predeálig és Hajdu Imre dr-t a Vöröstorocytól Orsováig terjedő vonalra küldte ki. Kaizer Károly dr. Zimonytól Csáktornyáig fog felügyelni.

(Iskolákból kórházak.)

Budapestről jelentik: A főváros tanácsa ma tartott ülésén elhatározta, hogy a kolera fellépése esetén egyes iskolákat kórházaknak rendez be a kórházakból kiszoruló betegek részére.

(Utások megvizsgálása.)

Bozenből jelentik: Az orosz határon kolera baktériákat állítottak fel és minden utast, aki Oroszországból jön, a legszigorubb vizsgálatnak vetik alá.

(Bécsben sincs kolera.)

Bécsből jelentik: Hivatalosan jelentik, hogy a Bécsben előfordult három koleragyanus megbetegedésről megállapították, hogy kettőnél egyáltalán szó sem lehet koleráról, a harmadiknál találtak ugyan koma-bacillusokat, de itt sem bizonyos, hogy ázsiai koleráról van szó, mégis minden intézkedést megtettek, hogy a veszedelmet elhárítsák.

(Koleragyanus utas.)

Krakkóból jelentik: Az itteni rendőrség ma távirati értesítést kapott, hogy egy Lem-

bergből Krakkóba érkező vasúti kocsiban egy oroszországi utas koleragyanus tünetek között megbetegedett. Nagy orvosi apparátussal várták a vasutnál a beteget, de az utközben oly rosszul lett, hogy egy közbeeső állomáson ki kellett szállítani. A kocsit azonnal dezinficiálták, az összes utasokat megfigyelés alá vették.

(A főkapitány intézkedése.)

Ma érkezett meg Aradra a belügyminiszternek az a rendelete, amely meghagyja, hogy az Olaszországból érkezett utasokat öt napig megfigyelés alá vegyék.

Sarlot Domokos főkapitány ma rendeletileg arra kötelezte az összes szállodákat és beszálló hely tulajdonosokat, hogy akár Olasz, akár Oroszországból érkező utasok neveit azonnal közöljék a rendőrséggel, hogy ez az illetőket megfigyelés céljából a kórházak átadhassa.

Milyen a mai Magyarország?

Francia tudós társadalmi állapotainkról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 25

Jaray Lajos Gábor, a francia államtanács tagja, kormánya megbízásából hosszabb ideig tartózkodott Magyarországon és országunk szociális viszonyairól érdekesítő könyvben számol be, mely a napokban fog megjelenni. A következőkben igyekezünk a tárgyilagosságra törekvő francia tudós dolgozatát ismertetni:

(Tultengő bürokrácia.)

Magyarország tudvalevőleg még néhány évvel ezelőtt is a tiszta mezőgazdasági ország képét nyújtotta. A jobbágyok felszabadítása nálunk hasonló következményekkel járt, mint Poroszországban, amennyiben a nagy paraszti birtok mellett megteremtette a földetlen zsellérek nagy tömegét és a törpebirtokot, amely immár szabad tulajdonosait kicsinyiségénél fogva képtelen volt eltartani. Az agrárviszonyok továbbfejlesztése azonban a két országban teljesen eltérő irányt vett. A porosz nemesi birtokosok kihasználván a természettudomány és a technika haladását, okoszerű gazdálkodásukkal és a rendelkezésükre álló olcsó munkaerő kihasználásával mindjobban szaporították vagyonukat. A magyar zsenri azonban könnyelműen elköltötte a tenermentesítés váltáságaszait, eladósodott és nagy részét elvesztette birtokait, (amit különben Majláth József gróf is élesen hang-

sulyoz németnyelvű agrárpolitikai művében.) Jaray szerint már most Tisza Kálmán uralmának legvégzetesebb intézkedése az volt, hogy ezeknek a gyökerüket vesztett embereknek a számára hivatalokat teremtett és azután ezzel a szükségén felül szaporított bürokráciával és papírpénzen alapuló hatalmával biztosította magának a többséget. „Ez a tisztviselői proletáriátus egyike a magyar állam legnagyobb betegségeinek: dolgozik, nem pártatlan, pénzhiányban szenved, tudatlan és hiu, szóval, hogy Majláth gróf szavait idézzem, oly országos csapás, mely sehol másutt nem pusztít oly mértékben mint Magyarországon.”

(Agrárszocializmus.)

A nyolcvanas évek tengerentúli gabonab hozatala az agrárkrisist Magyarországon is rendkívüli élességben idézte elő és ennek még a vagyonsosabb parasztság sem tudott sok helyt ellenállni. Gyáripar, mely befogadta volna a mezőgazdasági proletariátust, amint ez Németországban történt, Magyarországon akkor még nem létezett. Holmi lagymatag telepítési kísérletek természetesen nem segíthettek a bajon; hasonlóképpen sikertelenek voltak a közmunkákkal való próbálgatások is. Mikor aztán a kilencvenes években mesterséges iparfejlesztés indult meg, rövidesen néhány százezer ipari munkás számára kínálkozott hely, de az ipari proletariátussal együtt megszületett az elmaradhatatlan szociáldemokrácia is, amelynek vezérei és agitátorai a törpebirtokosok és mezőgazdasági napszamosok elégedetlen tömegében is szíves fogadtatásra találtak. Az 1897-ik évben kezdődő mezőgazdasági munkásmozgalmak oly represszáliákat eredményeztek, amelyeknek szigorát még az oly humanusan gondolkodó magnások is, mint Majláth, azzal vélik igazolhatni, hogy egy agrár államban, ahol a népesség egzisztenciája kizárólag a termés eredményétől függ, más eljárás nem is képzelhető. Az új munkás-törvény hozással mindezt a munkásvédelem és munkásbiztosításnak egy igen kezdetleges foka is együtt járt.

(Miért kell a választói reform?)

Ekkor azonban a szociáldemokrata párt szőnyegre hozta az általános választójog kérdését, amely Jaray szerint égető szükségét képez, miután a magyar arisztokrácia és a plutokrácia kizárólagosan uralkodik az országban. Ők intézik a választásokat és a képviselőházban is kizárólag ők ülnek. A 413 képviselő közül körülbelül ötven magnás, 160 egyéb nagybirtokos, van ezenkívül 100 ügyvéd és 30 pap és csak kis maradék tartozik a többi foglalkozási ághoz és a nemzetiségiekhez. Munkás-képviselő egyetlen egy sincs. Jaray nézete szerint az általános választójog egyelőre nem veszélyeztetné a magyarság szupremáciáját, mert a magyarországi zselléket alacsony kulturájuk egyelőre politikai telenségre kárhóztatja, de a gazdagok egyeduralmát mindenestre veszélyeztetné ez a belpolitikai reform és miután a megváltozott kormányforma a nemzetiségek kulturális emelkedését is maga után vonná, valószínű, hogy idővel a nemzetiségek is politikai befolyásra tennének szert.

(Fejérváry „elvtárs“)

Ezt a helyzetet a magyar kormány és a korona közti konfliktusban a király ügyesen használta fel. Az általános választójoggal való fenyegetés a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek pártolása Fejérváry „elvtárs“ részéről, aki különben az utcai tüntetéseknek is szabad folyást engedett, rövidesen kezesekké tette az uralkodó osztály urait. A függetlenségi párt megöktötte az 1906. április 9-iki paktumot. Ebbe a paktumba is fevették az általános választójog ígérését, nem, mintha a király különösen ragaszkodnék ehhez, hanem azért, hogy ennek segítségével adandó alkalmakkor megint nyomást gyakorolhasson az uralkodó osztályra. Ha az udvar megkapja azt, amit hadserege számára követel, akkor nyugodtan eltárhoz, hogy az ország urai tetszésük és érdekük szerint magyarágassák a választójogi klauzulát és annak megvalósítását halogassák. A király nem akadályozta meg a koalíciós kormányt abban, hogy 1907-től kezdve a munkásszervezeteket megsemmisítse. Ebben az évben 354 helyi szakszervezetet osztályozt fel,

rosi tanács utasította a hosszú Mandl név alatt ismeretes lakatosmestert, verne erős lakatot a szerviták házára. Az alperjel ekkor Sylvérius atyát hívatta, meggyónt, megáldozott és mindenbe beleegyezett. Junius 23-án meghalt Amadeus atya, a perjelt pedig a városon kívül álló vesztegő-intézetbe akarták internálni; a zárját földig rombolni. Ezt hallván a perjel, ellentállt és nem ment. A pestis elmulása után ezért annyira haragudott rá a városi tanács, hogy csakhamar keresztülvitte áthelyezését.

Az 1739-ik esztendőben a pestiek már hónapokkal előre reszkettek a ragály kitérésétől. Budán jelentkezett is már 1738. november havában, s a házban, ahol kitért, minden lakó elpusztult. Már akkor szigorubb óvintézkedéseket alkalmaztak, mint az előbbeni ragálynál. Szükségórházat állítottak fel, benne egy főnök és négy rendes ápolóval. Az iskolát csakhamar annyira megtelt pestis betegekkel, hogy még egy magánházat is ki kellett árendálni, a kormány pedig Saltier nevezetű járványorvosot küldte Bécsből a magyar fővárosba. A súlyos betegek mellé leltipásztornak Sarkander, szervita-anya ajánkozott. Ajánlatát örömmel fogadták, s miután egyik estén Paschall városbíró és Welonsen városi plébános a rendházban vacsoráltak, el is kísérték veszedelmes új szállására.

1739. június 11-én elterjedt a hír, hogy Sarkander atya megbetegedett s hogy a ragály egyre erősebben dúhó. A városi tanács erre

minden nyilvános helyet bezárított, még a templonokat is. A miséket nyílt helyen, a Szentnádorosság-szobornál tartották. Hónapokig dult a veszedelem, s csupán az ősz beálltával szűnt meg. Már fölélegzett a nép, de novemberben ujult erővel kiört a pestis és végképpen csak 1740. március havában szűnt meg. Ennek a hónapnak 19-én — József napján — halt meg az utolsó pestis-beteg a magyar testvér fővárosban. Ezután a vesztegőzart is megszüntették, a plébánia-templomban pedig ünnepies Te Deum Laudamust tartottak.

Egymásután rendezték az örömnépeket s Franzen Pal kéményseprőmester hozatott egy eszdatérv Mária képet, amely még megvan a krisztinavárosi kapujában, a Frimmwagner ezredes özvegye által emeltetett szobor azonban az idők folyamán elpusztult.

Nem kevésbé rémületes volt a magyarországi első kolera-járvány, az ugynevezett nagy kolera 1831-ben. Ez is megtizedelte a lakosságot s alig akadt ház Budán és Pesten, ahol halettat ne gázoltak volna. Az 1849-iki kolera a hazánkba jött muszka hadak hurcolták be, az 1866-iki járvány pedig a porosz osztrák hadjárat után tört ki és pusztított rémesen. 1872-73. után már egyre vesztett a ragály mérges természetéből s a modern orvosi tudomány, a kormányok óvintézkedése laesankint csak utját állja s a fekete asszony nem fog bennünket többé úgy megrémíteni, mint nagyatyáinkat.

1908-ban pedig számos országos szervezetet; a mezőgazdasági szocializmus egyelőre teljesen elaludt.

(A pártok és a szocializmus.)

De nem halt meg sem ez, sem az ipari szocializmus, mely utóbbinak különösen a nagyiparnak földrajzilag egymá tól távolfekvő területeken való megoszlása okoz nagy nehézségeket. A gyárpar fejlődésével azonban, melynek pártolását minden kormány szükségesnek kell, hogy elismerje, ez a nehézség lassankint el fog tűnni és a választójogi reform, amelyet végre is nem lehet örökké halogatni, mindenestre új erőt fog adni a szociális mozgalmaknak, akármily szűk keretekben is alkossák meg. A nagybirtokosok is kénytelenek lesznek, már csak saját érdekükben is, az agrárviszonyok javítására törekedni. A folytonosan növekvő nagyarányú kivándorlás jelentőségét is mindjobban belátják. Különösen a földművelésügyi miniszter, Darányi iparkodott a nagy arányú reformok egész sorozatát megvalósítani. Ebben a törekvésében új pártok és új szervezetek segítettek neki. Jaray vizsgálódás tárgyává teszi ezeket, így Várkonyi parasztszövetségét és Mezőfi Vilmos hazafias szocialista pártját. Ezekről Jaray felismeri, hogy egyéni vállalkozások és kevés jövőt jósol nekik. Ellenben bizonyos foglalkozási ágak és néprétegek szükségleteiből szinte önként kialakult szervezetek Faray szerint nagy feladatokra vannak hivatva. A „nép”-párt, amely a falusi népességet a szociáldemokrata befolyástól megszeretné óvni, valójában az arisztokráciának és a magas papságnak a pártja. Ez a párt rendezi a katolikus kongresszusokat. Ebben a katolikus és konzervatív mozgalomba Giesswein kanonok új, demokratszellemet próbált lehelni s ezáltal egy új pártképződést hozott létre. 1908-ban megalakította a keresztényszocialista munkásszövetséget, amely Giesswein okos és óvatos tartózkodása folytán még nem jutott összeütközésbe az egyházi hatalmasságokkal. Jaray megjegyzi ezen a helyen, hogy Tiszának egyházpolitikai törvényhozása, melynek az lett volna a célja, hogy a katolikus klérus hatalmát megtörje, éppen az ellenkező eredménnyel járt, amennyiben a protestantizmust gyengítette. A katolikus klérus különösen szociális tevékenysége folytán állandóan gyarapodik hatalomban. A keresztényszocialista párt 1907-iki kongresszusán kijelentette, hogy a néppárttól teljesen független, de egyúttal azt is hangsúlyozta, hogy az osztrák keresztényszocialista párttal sem áll semmi összeköttetésben. Jaray legfontosabbnak látja a szövetkezeti mozgalmat, amelyet persze a magyar arisztokrácia főképen a saját érdekében teremtett meg, hogy magának biztosítsa a vezetést a mezőgazdasági népesség felett. A szövetkezetek és a mezőgazdasági szervezetek kapcsolatban a mezőgazdasági oktatás fejlesztésével alkalmassak arra, hogy a parasztság gazdasági és szellemi nivóját emelje. A szövetkezetek taglétszáma 600.000, a gazdasági egyesületek pedig 60.000 Jaray megemlíti, hogy különösen a Károlyi, Széchenyi, Majláth és Pallavicini grófok és Bernáth István játszanak vezetőszerepet a szövetkezeti mozgalomban és hogy ugyanezek az urak egyúttal a nagybirtokos agrárpártnak is vezetőférfiai, amely az élelmiszereket megdrágító vámok és behozatali tilalmak érdekében fejt ki nemesak hatalmas agitációt, hanem egyenesen közvetlen nyomást gyakorol a mindenkori kormányokra. Ezekhez a pártokhoz csatlakozik legujabban az új konzervatív párt, kiélezetten antimerkantilista irányzatával, amelynek vezetőjét Nagy Emilt Jaray egy kortesutjára is elkísérte.

(Milyen a magyar néplélek?)

Jaray azt a tanácsot adja a magyar arisztokráciának, hogy kövesse az angol főnemesiség példáját és álljon a társadalmi reformmozgalom élére, ami persze nehezebbre fog esni az uraknak, miután még mindig érzik ázsiai származásuk átkát: nem dolgoznak és nem gondolkodnak szívesen. A magyar nemesség, úgy mond Jaray, — inkább fényes fellépésű, se amint tehetséges; inkább a diplomáciai és katonai pályára alkalmas, semmint szolid és békés gazdasági és közigazgatási munkára. Ugyanezek a tulajdonságok a köznéptől is megtalálhatók. Ezt a sajátosságos magyar népleket Jaray nagy művészetrel rajzolja meg. Meglátja ennek nyo-

maít még a szociáldemokrácia mozgalmában is, amelyre a német ortodox Marxizmus mind kevesebb vonzóerőt gyakorol, különösen amióta az orosz forradalom temperamentusabb formái megragadták figyelmét. Általában Jaray szerint még a magyar munkásban is megtalálható az a magyar nemzeti vonás, amely az elegáns és megragadó külsőségeket fölébe helyezi a német aposság és fegyelmezethez. Innen származnék szerzőnk nézete szerint az is, hogy a francia befolyás mindjobban elhatalmasodik a magyar kultúra világában.

Jaray műve végén különösen találó magyarázatát nyújtja a függetlenségi párt hatalmának és befolyásának az alsó néposztályokra. Szerinte az arisztokrácia és a zsenri mestersegesen szítja a lobbanékony természetű magyar népben a nemzeti sovinizmust abból a célból, hogy ezzel a kitűnő eszközzel elterelje annak figyelmét saját nyomorúságos gazdasági helyzetéről és szociális követeléseiről.

Fejedelem gyilkosság évfordulója.

— Danilo fejedelem megöletése. — Intimitások a cettinjei udvarból. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 25

A kis Montenegró a hatvannyolcszázad, ös Nikita fejedelem uralkodásának ötvenedik évfordulóját, mint már bőven megirtuk, azzal ünnepli meg, hogy a fekete hegyek országát királysággá proklamálja. Maga az öreg fejedelem édes-keveset törődik vele, hogy ezután felségnek titulálja, de minden demokratszusa mellett is kénytelen volt engedni nemzete hiúságának, mely a bolgár Ferdinánd megkoronázása óta nem tudott nyugodni, míg Nikita bele nem egyezett, hogy királyi koronát tagyennek a fejére.

Holnap, augusztus 26-án lesz ötvenedik évfordulója annak a véres fejedelem gyilkosságának, amely Montenegró új királya részére a trónt szabaddá tette.

A gyilkosság maga azért is érdekes, mert jellemzi a montenegrói népet. Természetes, hogy a lefolyt ötven esztendőben a nagyműveltségű és költői hajlamu uralkodó alatt kedvezően változtak a viszonyok a kis keleti államban.

A fejedelem boszúja.

Az 1860. augusztus 26-án meggyilkolt I. Danilo fejedelem ifju korában egy ideig Bécsben is volt, ahol lelkét az európai műveltség zománca úgy-ahogy befuttatta. Kevéssel trónralépése után feleségül vette egy triezti nagykereskedő leányát, Kockic v. Darinkát, akivel a krimi hadjárat után Párisban is megfordult. Amikor innen hazatért, nagy hajlandóságot mutatott aziránt, hogy a szultán fenhatósága alá helyezze országát. Török gyűlölettel eltelt alattvalóit azonban ez a terv nagy forrongásba hozta. Pártok támadtak, amelyek nagy belső harcokat vívtak egymással.

Már 1857-ben több összeesküvésnek jöttek a nyomára, amelyek nemesak a kormányt, hanem a fejedelem életét is komoly veszélyre fenyegették, sőt, — ami a legrosszabb, — az uralkodó a saját családjában sem volt biztonságban. Nagybátyja, Petrovics György, valamint a nagy befolyásu Radonics Lukács is az elégedetlenkedők sorába tartoztak.

A fejedelem rettenetes boszút állt az összeesküvőkön. Nagybátyját kiütötte az országból, vagyonát elkobozta, szüleit pedig, tehát a saját nagyszüleit, meg Radonics Lukácsot börtönre vetette. Petrovics György egyik unokaöccsét, aki Klosterneuburgban nevelkedett és mint igen tehetséges tiszt az osztrák hadseregben szolgált, Konstantinápolyban — állítólag a fejedelem bérencei — orvul meggyilkolták. Napirenden voltak a felségárulási pörök, a száműzetések, vagyonekobzások. Híre volt,

hogy a fiatal katonatiszt meggyilkolása miatt vérboszút esküdtek a fejedelem ellen.

Minden nevesebb ember a felségárulás gyanúja alatt állott: sokan az önkéntes száműzetésben keresték menedéket. Ezek között voltak Kadics Todoro és a sógora is. Török területre, Spuzba menekültek. Nem sokkal az ő futásuk után fölkereste Kadicsot az édesatyja, Kadics Alexa és tudatta fiával, hogy bántódás nélkül visszatérhet hazájába, de csak egy feltétel alatt: ha vele együtt elmenekült sógorát megöli. Kadics visszautasította a drága kegyelmet és Zarába ment, ahol nagyon sok montenegrói menekülttel találkozott. Ezekből két olyan hirt hallott, amelyek dühét a végső fokozták. Az első az volt, hogy Danilo fejedelem a családi birtokukat elkobozta, a másik az, hogy sógorának, Pavicsevicsnek a feleségét, Danicót, a fejedelem odaajándékozta egy Martinovics Ciemia nevű embernek. A két elkeseredett ember Bécsbe utazott, hogy ott utlevelet szerezzék, Szent-Pétervárra menjenek panaszt tenni a szent szinódusnál. Utlevelet azonban nem kaptak, amiért is Konstantinápolyba utaztak, de mivel itt sem tudtak utlevelet szerezzni, Galacba tértek vissza. Itt 1859-ben Kadics himlőbe esett, sógora pedig ismeretlen okokból elhagyta.

A gyilkosság.

Amikor Kadics felgyógyult, nagy nyomorúságba jutott és mindenkitől elhagyatva, 1860. aug. 26-án este hajón Cattaróba érkezett. Amikor besötétedett, fölkereste azt a bárkát, amelyen — mint utközben már megtudta — halálos ellensége, Danilo fejedelem tartózkodott. A fejedelem ugyanis nejevel egy Cattaróhoz közel fekvő tengeri fürdőn töltötte a nyarat és vasárnaponként áthajóztak Cattaróba katonazenét hallgatni. Ilyen vasárnap volt augusztus 26-ika is. A fejedelem és neje nagy társasággal érkeztek és partraszálltak sétálni. Fél nyolc lehetett, amikor a fejedelem környezetétől bucsút vett és a hajóhoz vivő csónakba akart szállani. Alig ért azonban a másodig léposdig, amikor háta mögött lövés dördült el és a fejedelem ezzel a kiáltással:

— Orvul megöltek!

térdrerogyott. Egy Luskán nevű katona fogta föl, majd odasieltek a fejedelemné, Tedeschi udvari orvos és mások és bevitték a fejedelemet Bjeladinovics István földbirtokos házába. A fejedelem környezetében volt montenegróiak úgy viselkedtek, mint valóságos örültek. Még az orvost sem bocsátották a sebesülthöz, a bíróság pedig csak másnap juthatott be a halálhírhoz, amikor pedig meghalt, nem engedték felboncolni.

Kadicsot, a gyilkost, mindjárt a tett színhelyén elfogták és átadták a bíróságnak, amelyik szeptember 19-én halálra ítélte. Kadics Toso, a harmincéves, magas termetű, himlőhelyes férfi, nyugodtan fogadta a hóhér kezétől a halált.

Danilonak nem lévén gyermeke, Mirko bátyjának a fiát, Petrovics Njegos Nikitát fogadta volt örökbe, aki a fejedelem halálakor még csak 19 éves volt. Nikita a fogadóapjának halálát követő napon lépett a trónt és azóta uralkodik.

Cettinjet „kivétel.”

Nem annyira az alig negyedmillió fős lakosságból álló új királyság érdekes, mint inkább az új király, aki a világ legdemokratább uralkodója. Cettinjei egyszerű palotájában mindenkit szívesen fogad s nagyon szereti, ha az idegenek meglátogatják. Udvarában fejedelmi etikett van, de azért kezet fog és megáll beszélgetni leggyesze-
rűbb alattvalójával is.

A palota berendezése hemzseg az ellentétek től. A barbár balkáni tárgyak mellett szépen megfér a gyönyörű olasz butor, amelyet az új király leánya, *Eléna* olasz királyné küldött ajándékba. A király asztalán osztrák nem mindennapos a sonka és a szilvórium s gyakran megesis, hogy asztaltrító se kell neki hozzá.

Hogy Nikita mennyire szereti hazáját, alig lehetne szebben illusztrálni, mint az alábbi kis történettel.

Egyszer egy angol utazó Cettinjébe érve, azt az óhaját fejezte ki, hogy szeretne beszélni a fejedelemmel. Semmi sem volt könnyebb s az utas egy óra múlva már mint Nikita vendége ette a sonkát és itta a szilvóriumot. Étkezés közben szóba került természetesen Montenegró is.

— Az én hazám nem a legnagyobb ország a világon, sőt még a Balkánon sem, — mondta Nikita — de azért el nem eserélném semmiféle más birodalomért az ég alatt.

Az idegent, úgy látszik, nem hatotta meg valami nagyon ez a kijelentés, mert nem felelt rá s Nikita méltatlankodva folytatta:

— De azt csak el kell ismernie, hogy a legszébb ország a világon és a legbecsületesebb néplakja.

Ebben az angol sem mert már kételkedni, csupán az az ellenvetése volt, hogy Montenegrónak nincs kivitele. De erre a megjegyzésre már igazán mérgesen pattant föl az öreg fejedelem:

— Kivitel! Hát az én leányaim? Az egyik olasz királyné, kettő orosz nagyherceghez ment férjhez, a negyedik, szegény *Zorza* pedig *Karagyorgyevics* Péternek volt az élettársa. Ha ez se elég kivitel, akkor nem tudom, mit nevez ön annak.

Nikita szívesen látogat el Olaszországba s büszke arra, hogy leánya egy nagyhatalom koronás asszonya, de azért az orosz udvari keleti pompája sokkal jobban tetszik neki.

Féltékeny királyné.

Minden jósága mellett energikus, ellenmondást nem tűrő természetű, a mit leánya, *Eléna* királyné is öröklött tőle. Erről egy érdekes történet tanuskodik. Egy alkalommal az olasz udvarnak pétervári vendégei jöttek s a többek közt megérkeztek a királyné hugai is férjeikkel, az orosz nagyhercegekkel együtt. Az orosz udvarhölgyek egyike parázs flörtöt kezdett az olasz királlyal, a mi *Eléna* királynét módfelett beszántotta s minthogy az urát híven és igazán szereti, de az árnyékától sem egykönnyen ijed meg, hamarosan elintézte az ügyet. Egy reggel véletlenül akkor nyitott be a kacér nőcske lakosztályába, mikor *Viktor Emánuel* őfelsége odabent cigarettázott. Hogy a felséges ur mit kapott szintén felséges feleségétől, arról beszélni nem lojális cselekedet; a szóke orosz nőt azonban a királyné először alaposan leszidta, aztán felóra alatt utnak indította Oroszország felé. Ez az energia határozottan rávall Nikita nevelésére.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Az Aradi Nótisztviselők Egyesülete legutóbb tartott választmányi ülésén, melyen *Spády Adél*, a Nótisztviselők Országos Egyesületének küldötte elnököt, néhány belső ügy elintézése után, igen fontos és értékes határozatot hozott. Bejelentette az elnök, hogy Arad város polgármestere *Varjassy Lajos* szíves volt megígérni, hogy a régi lebontott helyiség helyett egy újabbat fog rövidesen az egyesület helyiségül kijelölni. Addig is, míg az egyesület ezt megkapja, *Deák Ferenc* utca 30. I. em. alatt tartja esténként hivatalos óráit, ahol az érdeklődőknek rendelkezésekre áll, tanácsot, felvilágosítással, állasközvetítéssel szolgál a titkárság. Továbbképző tanfolyamok, u. m.: magyar-német gyorsírás, magyar-német levelezés, kereskedelmi számtan, könyvvitel és gépirási tanfolyamok most szerveződnek. Elhatározta

továbbá a választmány, hogy szeptember végétől kezdődőleg az őszi és téli folyamán előadás-sorozatot rendez, melyekre a kulturális mozgalmak nevesebb előadóit hívja meg.

Botrány a temetésen.

— Népgyűlés a riport miatt. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 25.

A Szamosujvári Napló legutóbb megjelent számában egy riport keretében foglalkozott a lap szerkesztője, *Semlyén Hugó*, a Szentferenc-rend szamosujvári konventjének botrányt rendező tagjával, *Korbuly Ignáccal*.

A közleményben — mint Szamosujvárról jelentik — benne foglaltatott, hogy *Bunacsik Károly* cigányprimásnak kis fia meghalt, a temetésre *Korbulyt* hívták el, aki el is ment, de utközben levetette a papi ruhát és a stólát, otthagya a temetési menetet. A gyászoló közönség erre a koporsót a földre helyezte és elment a rendőrségre. A rendőrkapitány megértve a furcsa helyzetet, rendőroket küldött a papért, aki végül vissza is tért és lefolyt a temetés. Közben azonban súlyos szidalmakkal illették a papot és így érthető, hogy a közönség ezer főre szaporodott. A legbántóbb az egész ügyben az, hogy Szamosujvárt nagy sarlachjárvány dühöng, a cigányprimás kis fia is sarlachban hunyt el és így a közre nézve egyenesen veszélyes volt, hogy a ragályos betegségben elhunyt gyermek a pap viselkedésével ilyen nagy közönséget toborzott. A közleményben meg van még említve, hogy *Korbuly* a főkapitány meggyőzésére, de a nagy közönség bizonyossága szerint is nem volt józan állapotban és hogy nem az első esete ez, ugyanezt már megtette máskor is, mert nem fizették eléggé meg. A cikket aláírta *Semlyén Hugó* és kérte a pap eltávolítását vagy a sajtópörnek a megindítását.

*Korbuly Ignác*ot át is helyezték Székváros nagyközségbe és ezzel az ügy békés befejezést nyerhetett volna.

Am hirtelen és meglepetésszerűen előállott most *Papp Bogdán dr.*, a megbukott Justh-párti jelölt, összenívta csekély számu híveit és mert a pap annak idején a munkapárti jelöltre szavazókat egyszerűen gazembereknek mondotta, védelmére kelt. Tegnapi öles plakátokban hívták fel a katolikus polgártársakat, hogy gyűljenek össze népgyűlésre, mert a szeretett lelkipásztor, *Korbuly Ignác*ot nemtelen hírlap-támadás érte és mert a katolikus lelkész ellen intézett minden egyes támadást a katolikus egyház egyeteme ellen intézett támadásnak kell minősíteni.

Ez volt a felhívás, mely klerikális ügyet akart a bírálatból kivácsolni. Ez nem sikerült, mert a közleményben egyetlen szóval sem támadták a katolikus egyházat, még kevésbé a katolikus papságot. Itt egyedül a *Korbuly Ignác* személyéről volt szó, aki botrányt rendezett és aki el is nyerte büntetését a kis községbe való áthelyezéssel.

Korbuly talán belenyugodott volna az ügynek illetően való elintézésébe, de nem úgy a függetlenségiak, akik fájlalták, hogy a függetlenségi *Papp Bogdán*, mint képviselőjelölt is, mint lapszerkesztő is megbukott. Ezért rendeztek népgyűlést, melyen a szónok természetesen *Papp Bogdán* volt és amelyen bizalmukat fejezték ki *Korbuly*nak, akit küldöttség útján meg is hívtak. *Korbuly* a gyűlésen részt is vett és beszédet mondott, melyben a katolikus hívőknek egyszerűen megmagyarázta, hogy más teendő nincsen, mint egy függetlenségi lapnak a megindítása.

Ebbe a nevetséges indítványba fult a nagynépgyűlés, mely ha egyébre nem, arra jó volt, hogy a szamosujvári függetlenségiak egy utolsó éljenzenek és aboucoljanak. A sajtópör megindításának szüksége persze egyiküknek sem jutott eszébe, sőt helyett a szervezők kapnak sajtópört, miután *Semlyén Hugó* inkriminálta a plakáton megjelent „nemtelen hírlap-támadás” kivételt.

Ferenc József levele Nikitához.

— Montenegró ünnepe. —

Távirati tudósítás.

Arad, augusztus 25.

A fekete hegyek királya aranykoronát készül a fejére tenni. Vasárnap proklamálja királysággá országát Európának egyetlen kökirálya, aki valamennyi uralkodó barátságát, dicsekedhetik.

Nikita uralkodói jubileuma alkalmából őfelsége igen megleghangu levelet intézett az új királyhoz, akit szerfölött boldoggá tett öreg barátjának ez a kitüntető figyelme.

Cettinjéből jelentik: A német, osztrák-magyar, angol és görög ország követi tegnap audiencián jelentek meg *Nikita* fejedelemnél, hogy átadják uralkodói szerencsekívánataikat. Különösen megleghangu volt *Ferenc József* levele, melyet *Giesl* követ adott át. Királyunk „jó barátomnak” nevezi *Nikitát*, aki *Giesl* követnek megleghangon adott kifejezést *Ferenc József* iránt érzett hálájának. Megkérte a követet, hatalmazza fel, hogy a király levelét a montenegrói hivatalos lapban nyilvánosságra hozza.

Bécsből jelentik: Őfelsége a következő levelet intézte *Nikita* fejedelemhez:

Fenséges és igen hatalmas Fejedelem! Tisztelt Barátom!

Montenegró ama nap 50 éves évfordulóját készül megünnepelni, amelyen királyi Fenséged a gondviselés által arra lett vatva, hogy a hősi montenegrói nép sának irányítását kezébe vegye. Fárhatatlan tevékenysége folytán Montenegró királyi Fenséged uralma alatt mindig jobb lett; gazdasági és politikai tekintetben mindnyugabb mértékben haladt elő. Ezen az emlékeztető ünnepnapon a montenegrói nép a dinasztia iránt érzett szeretetehez képest legbensőbb kívánságait és hovatartatát rakja királyi Fenséged lábaihoz. Ők kívánságok ezek, melyekhez egész Európa csatlakozik. A barátság érzelme amelyeket mi oly hosszú idő óta táplálunk királyi Fenséged iránt s az az élénk érdeklődés, amely az ön országait az osztrák-magyar-monarchiával összeköti, bennünk azt a kívánságot keltik fel, hogy mi legyünk az első között, akik kívánságainkkal trónraléptének 50. évfordulója alkalmából Ön elé járulunk. Áldja meg az Isten királyi Fenségedet és adjon Önnek hosszú, békés, boldog uralmat, valamint azt a benső meglegedést, amelyet csak egy uralkodónak az alattvalók szeretete és országának virágzása nyújthat. Örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy önnek, Fejedelem, meleg barátságunk és tiszteletünk kifejezését tolmácsoljuk, melylyel maradtunk Királyi Fenségednek jó barátja

Ischl, 1910. augusztus 10.

Ferenc József, s. k.

Bécsből jelentik: Montenegrónak királysággá való proklamálása vasárnap, a hó 28-án fog megtörténni.

Nyaralás után.

(Két ur az utcán.)

Az egyik ur: Nini, Buxbaum ur. Maga az? Hát megjötték a fürdőről? Nos, hogy van, hogy van?

A másik ur (mogorván): Köszönöm, rosszul. Ha rosszmájú ember lennék, azt felelném: „Minden kérdezősködőnek legyen mondva.”

Az egyik ur: Ugyan ne mondja. Hiszen Szeifmann, aki szinte Prüttyökházán nyaralt, nem gyöz regélni, hogy milyen pompásan mulattak.

A másik ur: A Szeifmann hazudik. Mindenki hazudik, aki azt állítja, hogy jól nyaralt. Én is. Egyedül magának mondom meg, — maga mindig jó kibicem volt — hogy kidebtem nyolcszáz koronát. Mintha csak a Maresba dobtam volna.

Az egyik ur: Ne mondja, ne mondja. Hiszen én azt hallottam, hogy Prüttyökháza pompás hely. Szénsavas fürdők, jó kiszolgálás, ózondus levegő...

A másik ur: Szépen ózondus, mondhatom. És maga beveszi azokat a keféket? Látom, nem szokott nyaralni.

Az egyik ur: Bizony, én amolyan otthoni ember vagyok. Évek óta nem mozdultam el haznról.

A másik ur: Ne is mozduljon. Bárcsak én se mozdultam volna. (Sir.) Oh, nyolcszáz koronám, szép nyolcszáz krón, gyönyörű nyolcszáz krondox, oda van, vége, kámpec!

Az egyik ur: De hát nem élvezett érte semmit?

A másik ur: Szilasi ur ne héklizzen, ha istent ismer. Mert ezt már nem tudom lenyelni. Pedig hozzászóltam Prüttyökházán. Nyeltem a port, mérget, keserűséget, a vendéglős durvaságait, a feleségem szeszélyeit, olyan bifsztekeket, hogyha egy kutyának beadom, hát felfordul, lenyeltem a kefét, lenyeltem a békát, de hagyjon nekem békét, mert megvadulok, ha az eszembe juttatja, mit szenvedtem az én szép nyolcszáz krondorfimért. (Sir.)

Az egyik ur: Ne sirjen Buxbaum ur. Legyen katona. Most már vége a dolognak. Paszta. Ugy-e, csak jobb otthon? Az édes, kedves, puha, meleg otthon?

A másik ur (keserűen): Fenét jobb. Menjen el csak hozzám, majd meglátja, hogy milyen jó. Hát melegen meleg van, mert augusztusban mindenütt meleg van, de hogy puha? Nem. Inkább naftalinos, pókhálós, piszkos, poros, bűdös, vizes, molyos. Szép kis családi otthon, a tűz égesse meg. És a fejünk feletti lakásban megrepedt egy cső és a víz egész nyáron lecsöpögött a szalonba. És az egerek meg a patkányok épen a mi spájzunkban ütöttek tanyát, oda van a liszt, meg a sajt és a feleségem egész nap sir.

Az egyik ur: Nem baj Buxbaum ur. A felesége szerény, dolgozó asszony, két hét alatt rendbehoz mindent.

A másik ur: Hiszen épen ez az, ami megörjít. Ez a rendbehozás. Tudja Szilasi ur hol alszom már négy nap óta? A zongorán. Valódi Ehrbahr féle elsőrangú gyártmány, 1200 kron volt. És milyen kemény.

Az egyik ur: És tud rajta aludni?

A másik ur: Hogyne tudnék. Hiszen ez nagy haladás. Először egy stélázin aludtam a spájzban. De az túl keskeny volt és ha egy kisé megmozdultam, hát lepotyogtam róla. Négyezeröttször egy éjjel.

Az egyik ur: Látja-látja, hát mire volt jó ez a nyaralás. Megmondtam magának, hogy ne menjen el. Most oda a pénz és mit kapott érte? Boszúságot.

A másik ur: Ne szavaljon Szilasi ur. Tanácsokkal el vagyok látva. Most már tudom, mit csinállok. Isten magával.

Az egyik ur: Hova siet, hova siet?

A másik ur: Megyek a bankba. Egy kis váltóügyet kell rendbehozni.

Az egyik ur: Látom, hogy megokosodott. Most kifizeti a nyaralási költségeket ugye, aztán többé nem megy el haznról.

A másik ur: Istennyilát! Veszek fel még négyszáz koronát. Hadd legyen prompt ezer. Tudja, még két hetem hátra van. Ha rendbejöttünk a lakással, elmegyek a feleségemmel valahova utokurára. Nagyon megviselt a nyaralás.

Örs.

Élelmiszerhamisítók üldözése.

— Uj törvény az egészség védelmére. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 25.

Az élelmiszerhamisító az ember legravasabb és legártalmasabb ellensége, az élelmiszerhamisítás a leggonoszabb emberi bűn. A legrutabb kizsákmányolása a természeti szükségyszerűségnek, melyet mindenki akadálytalanul folytathat, mert a törvény nem tartott lépést az étellel és nem bünteti azt, aki o'y élelmiszerhamisítót, mely ennek első szakaszában nincs taxative felsorolva. A hatóságok pedig lanyhán hajtják végre a törvény büntető intézkedéseit.

Serényi Béla gróf földmivelségi miniszter a törvénynek hiányosságát meglátva, a törvény sürgős revízióját határozta el és pedig a tervezet szerint olyan társadalmi és hatósági apparátus mozgósításának segélyével, a melynek nyomán jó időre biztosítottak vehető majd legbeesebb nemzetgazdasági tökének, az őstermelésnek és az őstermelési anyagok feldolgozásának tisztasága.

Hogy ezt célt elérje, — mint fővárosi tudósítónk jelenti — a földmivelségi kormány leiratot intézett most az összes törvényhatóságokhoz, a kereskedelmi érdektestületekhez, gazdasági egyesületekhez, szakkörökhöz és felhívja őket, hogy javaslataikat minden aprólékos kérdésre kiterjesztve, terjesszék a miniszter elé. A javaslatok az áttekinthetőség és a lényegesebb kérdések megvitathatása szempontjából kérdőpontok alapján készítenők. E pontok egyik legfontosabbika, hogy szükséges-e a mezőgazdasági termelésből származó egyéb élelmiszerek (italok) és cikkeknek a törvény hatálya alá való helyezése és ha igen, melyek azok.

A másik megoldandó nagy kérdés a vegyvizsgáló állomások szereplése. Miután a terményhamisítási kihágások tulnyomó részben olyan természetűek, hogy a büntető hatóságok szakértő hivatalok közreműködésére vannak utalva, a törvény sikeres végrehajtása jó részben ezeknek a szakértő hivataloknak munkájától függ. A vegyvizsgáló állomások elégtelensége egyik fő baja volt eddig a törvény szigorú végrehajtásának. A törvény revíziójának előkészítő munkálataiban most az is megvitatás alá kerül, hogy állami, vagy törvényhatósági vegyvizsgáló állomások állíttassanak-e fel és megengedhető-e a magánlaboratóriumoknak a vizsgálatban való részvétele.

Lehet, hogy Karlsbad városa ezért nem állít majd szobrot Serényi grófnak, de hogy az ország lakossága hálával ismeri el annak a kormánynak elévülhetetlen érdemeit, amely az élelmiszerhamisítók karmai közül kiragadja, az bizonyos.

Aviatikusok a királynál. Warhalowsky testvérek kihallgatása.

Távirati tudósítás.

Arad, augusztus 25

Emlékeztetes, hogy Warhalowszky Adolf aviatikus a budapesti repülőversenyek alkalmával József főherceget és Augusztia főhercegnőt több ízben magával vitte a levegőbe. Ugyanő augusztus 18 án a király születésnapja alkalmával Wienerneustadtból Bécsbe és vissza repült leszállás nélkül. A király az aviatikust és fivérét ma magánkihallgatáson fogadta. Őfelsége a következő szavakkal üdvözölte Warhalowszkyt:

— Igen örülök, hogy önt személyesen megismerhettem. Gratulálok önnek azon szép és merész repülésért, amely nekem nagy örömet szerzett.

Warhalowszky átnyújtotta őfelségének a számára készült kis albumot, amely fényképfelvételeket tartalmaz az augusztus 18 iki repülésről.

A király örömeinek adott kifejezést, hogy a hadsereg néhány tagja is kezd aviatikával foglalkozni és már annyira haladtak előre, hogy monopliánt tudnak kormányozni. Majd így folytatta beszédét:

— Ön nyugodt repülésével unokámnál, József főhercegnél és Augusztia főhercegnőnél olyan bizalmat keltett, hogy ők is résztvettek utasversenyeken. Nagyon megörültem, mikor ezt meghallottam.

Ezután részletes jelentést tett magának az aviatikusoknak a repülés alkalmával érzett benyomásairól. Igen elismerőleg nyilatkozott Paschoff mérnök budapesti repüléséről és sajnálatának adott kifejezést, hogy Paschoff, aki egyedül vett részt az aviatikusok közül a távrepülő versenyeken, kénytelen volt a rossz idő miatt az ut közepén leszállani. Kijelentette végül, hogy ha az idő megengedi, meg fogja nézni Warhalowszky repülését, Wienerneustadtban.

VÁROS ÉS MEGYE.

Az új hidak vámjai Megírjuk, hogy a kereskedelmi miniszter nem hagyta jóvá a júliusban tartott törvényhatósági közgyűlésből felterjesztett hidvám szabályzatot, mert a felterjesztés nem felelt meg mindenben a törvényes alakításoknak és mert azt szerette volna, ha a magas díjtételeket a város leszállítaná. A törvényhatóság részben eleget tett a miniszteri meghagyásnak, de a díjtételeket nem szállította le, mert a megállapított hidvámok mellett is évi hatvankétezer korona államsegélyt kell kérni a kormánytól a jelentkező deficit fedezésére. A közigazgatási bizottság kedden délután tartandó rendkívüli ülésében foglalkozik a szabályrendelet tervezettel és azt fogja kérni, hogy a miniszter hagyja jóvá azt és részesítse a várost évenként hatvankétezer korona segélyben mert csak úgy állapítható meg a gyalogos vám négy fillérben. Mint értesülünk, azzal a tervvel is foglalkozik a város vezetősége, hogy a kereskedelmi minisztert felszólítja a hidak állami kezelésbe történendő átvételére. Mint-hogy mindket hid elsősorban állami érdeket szolgál, átkelő és stratégiailag fontos utakon fekszenek, minthogy továbbá a tervezésnél és építkezésnél a kormány akarata érvényesült az egész vonalon, elvileg egyáltalában nem utköznék megváltásba az átvétel. Ennek a tervnek a megvalósítására azonban csak akkor kerülne sor, ha a miniszter az államsegélyt megtagadná és a város közönségének pótdó utján kellene a horribilis hiányokat fedeznie.

Részvényesek az igazgatóság ellen.

— Megtámadott közgyűlési határozatok. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 25.

Az Aradi Első Gőztégla-, Cserép és Agyagáru-gyár r. t. igazgatósága és a részvényesek egy része között hosszú idő óta állandó a háborúság. A rossz konjunktúra és a tökehiány folytán a vállalat ez idő szerint még veszteséggel dolgozik, amiért a részvényesek egy csoportja az igazgatóságot okolja. Ez az elégtelenség kifejezésre jutott a múlt havi rendes közgyűlésen, amikor is az igazgatóság csak néhány szó többséggel tudta javaslatait elfogadtatni. A közgyűlés — mint annak idején megiruk — igen viharos lefolyású volt és Pichler János részvényes és társai bizalmatlansági indítványt is tettek az igazgatóság ellen. Ezt az indítványt a közgyűlés elvetette. Ugyanezek a részvényesek most egy lépéssel tovább mentek. Ma azaz a kérelemmel fordultak a törvényszékhez, hogy a közgyűlésen hozott határozatokat mondja ki semmiseknek.

A részvényesek újabb akciójáról a következőkben számolunk be:

Berthe Béla, Novák Kornél és Blaskovits István részvényesek nevében Kell József dr. aradi ügyvéd ma keresetet adott be az aradi kir. törvényszékhez. A keresetben a részvényesek kéri, hogy a bíróság semmisítse meg az Aradi Első Gőztégla, Cserép és Agyagáru-gyár részvényáraságnak 1910. évi augusztus 3-án tartott rendes közgyűlésén hozott összes határozatokat.

A kereset egész eszmé részben alaki részben anyagi semmisségi okot sorol fel és azt állítja, hogy a közgyűlés törvényes és alapszabályba ütköző határozatokat hozott, azonkívül a közgyűlés előkészítése és vezetése körül is súlyos szabálytalanságok történtek.

A 18. pontban felsorolt semmisségi okok közül kiemeljük a következőket:

A közgyűlésen olyanok is gyakoroltak szavazati jogot, akik részvényeiket nem tették le az Aradi Ipar- és Népbank-nál, továbbá olyanok is szavaztak, akik a három napi zárhatáridő után tették le a részvényeiket és a kiket így szavazati jog meg sem illetett.

Komlós Dezső részvényes részvényeit a záróra utolsó percében tette le és így mindazok, akik Komlós után következnek, elkésztelen helyezték letébe részvényeiket.

Az Aradi Ipar- és Népbank által vezetett jegyzék, amelynek alapján megállapították az érvényes szavazatokat, szabálytalan, mert nem tesz különbséget a „bejelentett” és a „letett” részvények között.

A közgyűlésre szóló meghívót, valamint a mérleget az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai nem írták alá, hanem az 1910. évi március 24-én megtartott közgyűlésre szóló meghívót és mérleget használták fel, olyképp, hogy a meghívó egész szövegét és a mérleg fejét egy papírszelettel aláírás után átragasztották.

Az igazgatóság tagjai a közgyűlést közvetlen megelőzőleg részvényeik nagy tömegét másokra szinlegesen átruházták, tisztán azon célból, hogy strohmannok által biztosítsák javaslataiknak a szükséges szótöbbséget és hogy saját részükre a felmentvényt a strohmannok által szavaztassák meg. Az igazgatók maguknak csak egy-egy részvényt tartottak meg.

Az igazgatóság tagjai a tárgysorozat 3. és 4. pontjainál (50000 korona elsőbbségi részvény kibocsátása és alapszabálymódosítás) saját javaslataik fölötti határozathozatalnál maguk is szavaztak emellett, hogy saját részvényeikkel

strohmannok által is szavaztattak. Ugyanezt tették a felügyelő-bizottság tagjai is. A mérleg szabálytalanul lett összeállítva, realinak nem tekinthető, burkolt, mivel sem indokolható tételek fordulnak elő benne, pl. a terhek között „hitelezők” címén 20806 kor. 82 fillér, „átmeneti tételek” címén 6984 kor. 51 fillér stb.

Különösen az elsőbbségi részvények kibocsátása körül követte el a közgyűlés a törvényellenességek egész légióját. Így újabb 50000 korona névértékű részvény kibocsátását határozták el, holott az 1901. évi közgyűlésen kibocsátott 50000 korona elsőbbségi részvény névértékét sem fizették be teljesen; az elsőbbségi részvényeknek 6% kamatot biztosítanak arra való tekintet nélkül, hogy van-e nyereség vagy sem stb.

A részvényesek egyuttal kéri, a bíróság mondja ki, hogy a megtámadott határozatok addig nem hajthatók végre, míg a megtámadott kereset tárgyában hozandó határozat jogerőre nem emelkedik.

IRODALOM ES MŰVÉSZET.

* Berliini szépségesték az aradi színházban. A világhírű berliini szépségesték elevenednek meg szeptember 10. és 11-ikén az aradi nyári színházban. professzor Burghardt világhírű társulatával bemutatja a *Faun és nympa* című ocsdaszép és művészi, klasszikus ógörög némajátékot, Chopin és Schumann klasszikus zenéjének kíséretével. Az emberi test szépségeinek dicsőítése ez a jelenet. Általában az egész szépségestén a női test szépségeit a legesodásabb változatokban mutatja be professzor Burghardt társulata, de olyan művészi beállításban, hogy nemcsak bárki megnézheti, hanem minden művelt férfinak és nőnek meg kell néznie. Burghardt professzor társulatán kívül még a Duccán iskola hat növendéke is fellép és pedig: *Eurydice* empire táncosnő, aki Grieg és Chopin zenéjére táncolja a valcert és anitras táncát. Sellyem háttérü díszlete teljes stilszerű képet ad a finom, légies táncnak. A másik táncosnő *Bramina* hindu templomtáncosnő, eredeti hindu táncokkal. Áldozati és templomtáncokat mutat be. *Medranó*, egy francia nő, a legesodásosabb női alakok egyike. Rodin világhírű szobrai mutatja be. *Farow* Salome táncai és ógörög játékaival kívül ez estén fellépnek még Vágó Géza, a Népszínház volt komikusa humoros előadással és *Tlaubert* festő-parodista. Jegyek már most előjegyezhetők Gonda László színházi pénztárosnál.

* Fedák Sári az aradi színház állandó vendége. Még csak szeptember 24-én veszi kezdetét Aradon az idei téli színházi évad és Szendrey Mihály igazgató már összeállította az első hét műsorát. Az első három estén — a *János vitézben*, *Vig özvegyben*, *Lotti ezredeseiben* — Fedák Sári fogja felléptetni. A direktor a helyáratat 30 százalékkal kívánja felemelteni a három estére, amit a szinügyi bizottság kétségen kívül engedélyez is. Szendreynek különben az a terve, hogy a jövő szezóra Fedák Sári, aki annyira megnyerte az aradi közönség rokonszenvét, állandó vendégszereplésre szerződteti.

* A *Carmen* világhírű megindító tragédiája az *Uránia* mai műsorának legvonzóbb, legérdekesebb száma. A visszautasított szerelmes torreador nem tud belenyugedni szerelmére visszautasításába. Meglesi vetélytársát és párbajban súlyosan megebesíti. De még nagyobb fájdalom éri, mikor meglátja, hogy vetélytársát szerelmese ápolja. Nem tud vigasztalódni, meg akar halni. Szerelmeseének vetélytársával való házassága után az asszony szemeláttára a fel-dühödött bika elé veti magát. Az asszony látva a kitartó szerelmet, megsajnálja és a haldoklóhoz fut, aki még utolsó percében is az asszony iránti szerelmét bizonyítja. 241

Vér a tisztikardon.

— Megvagdalt közhuszár. —

Távirati tudósítás.

Arad, augusztus 25.

Kaposvárról érkező híradás alapján közöljük ezt a — még megerősítésre váró — katonai brutalitásról szóló közleményt:

A 8. huszárezred tegnap reggel indult el Pécsről Kaposvár felé, ahonnan Lengyeltötiba kellett mennie gyakorlatozni. Mielőtt a nagy utnak nekivágtak volna, az ezredparancsnok kiadta a szigorú parancsot, hogy utközben senkinek sem szabad elmaradni a menettől, vagy a lóról leszállni. Korán reggel, mindjárt napfelkelté után perzselő lett a hőség, szembe az ezreddel tikkasztó szél fújt, mitől szédület fogta el a katonákat és egyik-másik csak végső erőmegfeszítéssel tarthatta fenn magát a nyeregben. A lovak szügyéről fehér hab csurgott az országút porába s a huszárok sápadtan, véres verejtékekkel a halántékon buzditgatták még sebesebb, még örületesebb vágatásra a lovaikat. Ugy mentek a rónákon át, mintba halálra lenne szánva az egész ezred.

Szemben egy automobil száguldott az ezred felé. Egy pillanat s a gépköcsi szőlvész-sebeséggel elrohant a katonák mellett. Amint az automobil a második század mellé ért, Virág János 23 éves közhuszár lova egyszerre felágaskodott, néhány szökkenéssel kiugrott a sorból s folytonos kapálódzás meg ide-oda ug-rálás közben igyekezett lerázni magáról a lovását. Virág János, ki a gyilkos hőségtől már ugyis félig elájult s hasgörosöket is kapott most, egy veszedelmes percben lebukott a lóról.

Riemer István huszárkapitány, a második század parancsnoka, odaötörtetett az ájultan fekvő katonához és vadul rákiáltott, hogy keljen fel. Szavára a huszár felnyitotta a szemét, minden ereje megfeszítésével fel akart emelkedni a földről, de nem tudott. Ahányszor csak megkiérelte, mindannyiszor erőtllenül hanyar-lott vissza s percekig feküdt a földön eszméletlenül, csak a hörgése árulta el, hogy él. Most már a kapitány is lepattant a paripájáról, kirántotta hüvelyéből a kardját s élével végigvágott a huszár combján. A huszár rémülten sikított fel, teste örületes fájdalomtól vonag-lott, combjából pedig vér buggyant elő. A kapitány megegyeszer ráfordmedt a katonára, hogy álljon fel, de mert az erre képtelen volt, újból felemelte a kardját s megint lesujtott Virág Jánosra — most már a fejére. Az első vágásra a fülét vágta le, a másodikra a homlo-kát sebesítette meg, a harmadik vágás volt a legszörnyűsebb, mert azzal a szó szoros értelmében kettészelte a huszár fejét.

Ekkor már fálholtan feküdt előtte a katoná. Combjából, fejből dült a vér, melytől hatalmas vértócsa támadt az országút perében.

Riemer István föl pattant a lovára, elvágta-tott a százálsához, parancsot adott két közle-génynek, hogy a haldokló katonát vigyék visz-sza egy kocsin Pécsre.

Virág János az uton egy pillanatra sem tért magához, csak levegő után kapkodott ré-mes hörgések közt. Bevitték a pécsi helyőrségi kórházba, hol most a halállal vívódik és estig — az orvosok egész bizonyosra veszik — meg is hal.

A kapitány a vérengzés után cigarettára gyújtott, újból élére állt a századnak s masiro-zott tovább.

Kaposvárra valamivel déli 12 óra előtt ér-kezett az ezred, végiggaloppozott a Fő-utca-n s a Vörös Kereszt kocsmanál állapodott meg. A tiszték bementek az étterembe sörözni, a le-

génység pedig az udvaron telepedett le, hol literzámra habzolták magukba a vizet. Vagy félóra mulva vad lárma, lázadó moraj hatolt be az udvarból a tisztek szobájába. Az ezredparancsnok egy hadnagyot küldött ki, nézze meg, mi történik odakönn. Mikor a hadnagy az udvarba lépett, a szj mintha lecsillapult volna egy pillanatra, de ahova csak nézett, mindenütt lázadó, haragos tűzben égő szemeket látott, itt-ott a háta megett haragos felzudulások hallatszottak.

A hadnagy visszament a tisztek közé és jelentést tett az ezredesnek, hogy a legénység lázadzik Riemer százados ellen. A százados erre felugrott, hogy kimegy és rendet csinál az udvarban, de tisztársai nem engedték kimeenni, mert egész bizonyosra vették, hogy onnan nem kerülne többé elő élve. Az ezredesnek kellett kimennie személyesen; az ő megjelenése véget vetett aztán a komolyabb következményeknek.

HIREK.

— **Időjárás.** Az aradi meteorológiai intézet jelentése szerint e hó 26-án az időjárás: száraz, melegebb.

— **Az orosz cári pár Frisbergben.** Darmstadtból jelentik: Az orosz cári pár e hó 29-én hétfőn négy óra tájban különvonton érkezik Friedbergbe. Az egész utvonalon esendőrök és rendőrök fognak őrt állani. A cári pár személyes őrségül két század hesseni gyalogost rendeltek ki. A kirendelt katonaság főképp őrszolgálatot fog teljesíteni. Berlinből és Párisból több orvostanár érkezik Manheimba a cárné megvizsgálására. Vladimir orosz keleti püspök, aki Rómában székel, istentiszteletet fog tartani Manheimban.

— **A belga királyi pár utazása.** Meránból jelentik: A belga királyi pár néhány nap előtt szigeru inkoknitóban ideérkezett. Az utóbbi napokban több kirándulást tettek. A mai napon a Mendel-hegy megmászása van tervbe véve.

— **Külgyminiszterek találkozása.** Ischlból jelentik: Aerenthal gróf szombat este érkezik ide és e hó 29-ig marad Ischlben. 29-én Salzburgba utazik, ahol találkozni fog San Giuliano márkai olasz külgyminiszterrel. A találkozáson jelen lesz Aversa herceg is, a bécsi olasz nagykövet és Mérey Kajetán római osztrák-magyar nagykövet. Augusztus 31-én a két külgyminiszter és Aversa herceg két napi tartózkodásra Ischlbe utazik, ahol őfelsége 31-én fogja fogadni az olasz külgyminiszter bemutatkozását.

— **A newyorki polgármester meggyógyult.** Newyorkból jelentik: Gaynor polgármester ma felgyógyult sebeiből. Tegnap elhagyta az ágyat. Néhány nap mulva a polgármester elhagyja a Szent-Mária kórházat és üdülés céljából fürdőbe fog utazni.

— **A miniszterelnök automobil kalandja.** Wiener-Neustadtól jelentik: Ez év július 31-én Khuen-Héderváry Károly gróf miniszterelnök Bécsben tartózkodott, s automobilon kiment Wiener Neustadtba, hogy az ottani repülőverseny utolsó napján megtekintse a versenyt. A miniszterelnök automobilja összeütközött egy gyártulajdonos automobiljával, amelyen öt gyermek ült. Az összeütközés következtében mind az öt gyermek könnyebben megsérült. Ma vonják felelősségre a scffőrt, aki kijelentette, hogy ő nem bűnös s ennek bizonyítására Khuen miniszterelnökre hivatkozott. A miniszterelnök kihallgatásáig a tárgyalást elnapolták.

— **Az új horvát párt.** Zágrábból jelentik: Az új párt programjának megállapítására kiküldött bizottság a kultusz-programban teljesen megegyezett. A haladók a régi antiklerikális követelések egy részét teljesen kikapcsolták. Ma délelőtt és délután államjogi kérdéseket tárgyaltak. Vasárnap, vagy a jövő hét első napjaira meg lesz az új párt programja. A program a bán közreműködése nélkül készül. A jogpárt egyik vezetője a helyzetről a következőket mondta:

— A bán már pár nap előtt bizalmasan kijelentette, hogy le akart mondani méltóságáról, de a mérsékelték erről lebeszéltek. Akkor elhatározását egyelőre felfüggesztette. Most az az álláspontja, hogy megvárja az új párt programját s ha ez olyan lesz hogy nem fogadhatja el, akkor lemond.

A Narodna Obrana mai száma már megírja, hogy ki lesz Tomasich bán utóda. Ez Hideghéthy főispán. A kultuszprogram oly liberális, hogy azt hiszik, az új párt paptagjai nem fogják elfogadni és ki fognak vonulni a pártból. A másik érdekes program az, amely kimondja, hogy a horvátok és szerbek egy nép.

— **Értesítés a Kossuth-asztaltársaság tagjainak.** Hagyományszerűleg ez évben is ünnepet szentelünk dícsőült védnökünk, Kossuth Lajos emlékezetének. E hó 29-én este 8 órakor a Magyar Király vendéglőben megünnepeljük Kossuth Lajos nevenapját, Szabó Frigyes dr. ügyvéd ur emlékezik meg Kossuth Lajos működéséről és a magyar nemzetre kiható áldásdus munkásságáról. Mohos Ágoston hírlapíró elszavalja az általa ez alkalomra írott költeményt. Kohn Jakab tárogatója egészíti ki a műsort. Az estély társasvacsorával van összekötve, melyre jegyeket Láng Ferenc, Porczán Lajos, Nagy Kálmán és Schwartz Zsigmond adnak ki. A Kossuth-asztaltársaság elnöksége.

— **Az olasz főkonzul kalandja.** Említettük lapunk tegnapi számában, hogy Bosardi Sándor gróf olasz főkonzulnak a minap kellemetlen kalandja volt egy kocsisal, akinek három koronát adott át egy budai utért s mikor a kocsis ezt keveselte, a gróf botjával megverte. Bosardi Sándor gróf még hétfőn elutazott Budapestről s az olasz főkonzulátuson azt az értesítést adták, hogy itt valószínűleg tévedésről van szó, mert az olasz főkonzul olyan szeretetreméltó uriember és gavallér, akivel ilyen eset egyáltalán nem történhetett meg. Valószínű, hogy valaki kiadta magát olasz főkonzulnak s Bosardi gróf nevében rendezte a kocsisal a botrányt.

— **Előljárási választás az ipartestületben.** Az aradi ipartestület április hó 4-ikén tartott közgyűlésén akarta az új előljárási választást elvégezni. A közgyűlési határozatot azonban a rendőrfőkapitány, mint első fokú iparhatóság, megsemmisítette azzal az indoklással, hogy a választást a törvényes formák mellőzésével hajtotta végre a közgyűlés. Olár Jusztin a főkapitány végzése ellen felebbezést adott be a tanácshoz, mely másodfokon bírálta felül az ügyet és a főkapitány eljárását hagyta jóvá. Ugyanilyen értelemben döntött most a kereskedelmiügyi miniszter is, aki ma értesítette a várost, hogy a választást megsemmisíti. A rendőrhatalóság erről értesítette az ipartestület elnökségét és elrendelte, hogy a közgyűlést nyolc nap alatt hívja össze és az előljárási választást végeztassa meg.

— **Üngyilkos őrnagy.** Bécsből jelentik: Ma az itteni katonai kórházban Billig János nyugalmazott őrnagy agyonlőtte magát. Tettének oka ismeretlen.

— **Büntetés elől megszökött hadnagy.** Bors Kornél hadnagy volt a nagyszombati 23. honvédegyezredben. Julius hónap elején szobafogsággal büntette a katonai hatóság s a hadnagy meg is kezdte a büntetés letölését. Julius 9-én azonban hült helyét találták. Sok keresés és körözés után a hivatalos lap legutolsó számában a következő idézés jelent meg:

M. kir. kolozsvári VI. honvédkerületi parancsnokság 2312-612 eln. b. 1910. szám. Bors Kornél m. kir. nagyszombati 23. honvédegyezredbeli, mint szökevény állományon kívül helyezett hadnagy ellen a béke idején tényleges állományban az általa elkövetett első szökés büntetének vádja miatt, hogy szobafogságából önkényűleg és nyilván azon szándékkal, hogy magát szolgálati kötelezettsége alól mindenkorra kivonja, ismeretlen helyre távozott, a katonai büntető perrendtartás 355. § értelmében az idézési eljárás megindított s nevezett hadnagy a katonai büntető perrendtartás 357. §-a értelmében a m. kir. kolozsvári VI. honvédkerületi bíróság (Kolozsvár, honvédegyezred lakotanya, bírósági épület) előtt 90 nap alatt leendő megjelenésre oly hozzáadással utasított, hogy megjelenése esetén is mint engedetlenkedő ellen a törvény szerinti eljárás foganatosítani, a tárgyalás és ítélethozatal a távollétében is eszközöltetni fog. Kolozsvár, 1910. évi augusztus hó 15-én. Bartholdy s. k. tábornok, a m. kir. VI. honvédkerület parancsnok helyettese. — Kihirdetett és a kihirdetés tényéről a jelen volt tiszt által a bíróság főnökének jelentéstételt. Kolozsvár, 1910. évi augusztus hó 17-én, Szabó György dr. s. k. százados hadbíró. Magyar királyi kolozsvári VI. honvéd-bíróság.

— **Amint az idézésből is kivehető, engedetlenségért került a hadnagy fogságba s a hadbírósnál eljárás volt folyamatban ellene.** Mint Nagyszombatról jelentik, hezzátartozói tudják s ismerősei beszélnek, hogy Bors hadnagy Amerikába szökött. Megelégette a katonai szolgálatot s irtózott a súlyosabb büntetéstől. A hivatalos lapban közzétett idézésre azért volt szükség, hogy a határidő leletével ítéletelolvashassanak a fejére. A jelentkezésre katonai körökben sem számítanak.

— **Házasság.** Kolosváry László miniszteri segédfogalmazó, a II. Vilmos császár nevét viselő cs. és kir. 7. huszárezred egyéves önkéntese eljegyezte Aradról Szathmáry Király János és neje, Szombatsági Sármezey Ágnes bájós és nagyműveltségű leányát, Ágneset.

— **Pofozkodás a tőzsdén.** Budapestről jelentik: Ma délelőtt nagy botránynak volt színhelye a budapesti gabonatőzsde. Két ügynök verekedett össze. Moosányi Ödön eladott 25000 métermázsza készáru búzát, de csak titokban s így nem lehetett tudni, milyen búzáról van szó. Ez haragra lobbantotta az embereket a tőzsdén. Sándor Izidor bizonyos megkérdezte tőle, hogy becskeréki búzát adott-e el. Moosányi azt felelte: nem. De igen, mondotta Sándor Izidor. Akkor az ur hazudik, válaszolt Moosányi. Ebből aztán nagy összekülönbözés keletkezett, gorombaságokat vágtak egymás fejéhez, végül összepofozkodtak.

— **Adókiivetés.** Aradváros adókiivető bizottsága 1910. évi augusztus 27-én reggeli 9 órától a Weitzer János-utcai fiúiskola földszinti részében az alább felsorolt újonnan keletkezett III. oszt. kereseti adóköteles vállalatok III. oszt. kereseti adóját fogja megállapítani: szabó, szabász, szállodatulajdonos, szatócs, székely házi szőttes kereskedő, szikvizgyártó, szobafestő, szülész.

— Megőrült államfogoly. Szegedről jelentik: Taha Tógyer spatini földmives, akit nemzetiségi igazgatásért elítéltek, a szegedi államfogházban tölti büntetését. Néhány nap előtt vasdoronggal támadta meg az őrköt. Megállapították Taha Tógyerről, hogy örült s ma a lipótzmezei tébolydába szállították.

— Szerencsétlenség a löversenyen. Budapestről jelentik: A nyári miting mai hetedik napján szerencsétlenség történt. Az első futamban hat ló állott a starthoz, köztük Orsich Pál gróf Carry Nation nevű kétéves lova és Metcalf tréner Gertrudja. Carry Nation az első fordulónál nekiment egy oszlopnak és elesett. A nyomában vágató Gertrud megbotlott benne, elvágódott és lovasát magával rántva ráesett a korlátra. Az első lovat Korb lova-golta, a másodikon Hollinger ült. A szerencsétlenség nagy pánikot keltett. A közönség áttörte a korlátot és benyomult a pályára. Nagy zavar támadt, mert orvos sehol se volt. Csak egy jó félóra múlva jött elő egy orvos, aki konstátálta, hogy Korb kúcsosonttörést szenvedett, míg Hollingernek külső sérülései nincsenek. Megjelentek a mentők is, akik Korb-ot eszméletre térítették. Hollinger azonban csak szülei lakásán nyerte vissza öntudatát. Mindkét zsoké állapota súlyos, de nem életveszélyes.

— A póttartalékosok köszönete. Kassáról jelentik: Ritkaság számba megy, ha a póttartalékosok elismeréssel viseltetnek főlebbvalóik iránt. Ez az eset megtörtént most a kassai háziezrednél, amelyhez hatvanhét tanító vonult be mint póttartalékos. A tanítók most fejezték be a kiképzést s ebből az alkalomból az egyik kassai lapban ma a következő nyílt levelet tették közzé:

A 34. gy. ezredhez nyolc heti kiképzésre behívott póttartalékos tanítók e héten leszerelnek s elhagyják Kassát, hol vakációjukat katonáskodással töltötték el. A katonai brutalitásokról szóló hírlapi közlemények hatása alatt nem kis aggodalommal vették föl az egyenruhát a fiatal népevelők s szivszorongva várták azt a bizonyos brutalitást. De kellemesen csalódtak, mert az egész tisztikartól igazán a legszébb és leghumánusabb bánásmódot tapasztalták. Különös hála és elismerés illeti Rempel József főhadnagyot, aki mint közvetlen főlebbvaló, oly nobilisan viselkedett a tanítókkal, hogy a nyolc hetet nemcsak elviselhetővé, hanem — a körülményekhez képest — kellemessé is tudta tenni. Finom bánásmódjának nem is lehet más jutalma, mint az, hogy amint szeretettel és tisztelettel vették eddig körül, úgy távozásuk után is hálaival gondolnak rá a póttartalékos tanítók.

— Vizsgálat az ipartestületben. Megirtuk, hogy az ipartestület elnökségének kérelmére a rendőrség vizsgálatot indít a felhatalmazás nélkül törölt tagdíjhátralékok ügyében. Tegnap délután kellett volna a vizsgálatnak megkezdődni. Az ipartestület a maga részéről Kristyórá János és Czeiler István előljárásági tagokat kérte fel, hogy a vizsgálóbizottságban helyet foglaljanak. Az említett előljárók azonban, hivatkozva nagy elfoglaltságukra, nem fogadták el a megbízást. Az elnökség ma azt kérte a rendőrhatalomtól, hogy a vizsgálatot most már a saját szakközgeivel tartassa meg és Sarlot Domokos főkapitány egy városi számtiszt ki- rendelését kérte a polgármestertől.

— Öngyilkosság dinamitpatronnal. Klagenfurtból jelentik: Borzalmas módon vetett véget életének Geuser Alajos őrmester. Dinamitpatront tett a szájába és meggyújtotta. A robbanás következtében az őrmester melle és feje teljesen szétroncsolódott.

— Eltűnt matrózok. Finnéből jelentik: Ma érkezett ide az Ultónia kivándorló gőzös. A parancsnok jelentést tett a révhivatalnak, hogy a hajóról tizennyolc matróz eltűnt. A hajó sok visszavándorló magyart hozott magával. Egy-részüket, 146-an Triesztben partraszállt és vonaton folytatták utjukat.

— Örült a Marosban. Ily címen ma megjelent híreinkre vonatkozólag Némethy Emil szalmapapirgyári igazgató arról értesít, hogy Irma nevű leánya vette észre először a balesetet és fia ifj. Némethy Emil egyedül mentette ki a már-már elmerülő huszárőrmestert. A fiatal Némethy két év alatt hat öngyilkosjelöltet mentett ki a vízből.

— Tizenkétéves anya. Szatmáron történt ez a legújabb csoda. A tizenkétéves Rózsa Ilona egy életerős egészséges fiúgyermeknek adott ma életet és ezzel megteremtette az anyaság rekordját. A legfiatalabb anya és az újszülött fiú jól érzi magát. A leány szülei a szatmári ügyészségnél feljelentették az apát. A bűnvádi eljárás megindult.

— Erőszakoskodó munkások. Budapestről jelentik: A malommunkások sztrájkjának ma egy Szendrey József nevű gépkezelőt arra akarta rábírní, hogy hagyja abba a munkát. Amikor Szendrey erre nem volt hajlandó, rárohantak és agyba-főbe verték. A rendőrség megindította a vizsgálatot. Ónody Józsefet és Kovács Ferencet letartóztatták.

— Megismételt család. Az aradi rendőrség ma előzetes letartóztatásba helyezte Martin Péternét, aki ellen család miatt bűnvádi eljárás van folyamatban az aradi törvényszéknél és az utóbbi napokban újabb áldozatokat szenvedett rá azzal az egyszerű pszichológiai ismerettel, hogy minden ember szeretne olcsón élni. Martiné a drágaság uzsorása. Beállít az ismerőshöz, ismeretlenhez és tudtára adja, hogy neki van egy olyan forrása, mely az élelmicikkeket ötven százalékkal olcsóbban szállítja, mint azok a piacon vagy bárhol is kaphatók. Előlegeket vett fel, melyeket elköltött és a biszékely emberek soha egy fillér ára árut nem kaptak. Legutóbb Szilágyi Lajosné károsította meg 164 korona erejéig azzal a mesével, hogy nővére augusztus huszadikán Amerikába utazik és disznait, csirkéit és minden házi be- rendezését poton áron átadja. Ebből természetesen egy szó sem volt igaz. Ily módon be- csapta még Schakot Bélánét, Sztrégovár Illés- nét és Jakobovics József faszekerkeskedőt, aki- től harminc korona előleget kapott azzal a ki- kötéssel, hogy az üzletet ellátja tejással és tej- jel. A károsultak ma valamennyien megjel- lentek a rendőrségen és feljelentést tettek Mar- tinné ellen, akit előzetes letartóztatásba helyez- tek, mert ígéretet tett, hogy a kárt megtéríti abból a pénzből, amit ma vagy holnap kell kapnia.

— Tankönyvek (ujak és használtak) beszer- zésére legmegbízhatóbb cég, Kerpel Izsó könyv- kereskedése. 3227

— Születések és halálozások. Az aradi anya- könyvi hivatalban augusztus 25-én a következő születéseket és halálozásokat jelentették be: Szü- letett: Tereán György nyomdásznak Kornélia nevű leánya, Reinhart Kálmán tanárnak Kálmán nevű fia, Debreczeni Imre máházónak Irén nevű leánya. Meghalt: Gál Lajos 45 éves vasuti munkavezető, Farkas Lajosné 42 éves zenész neje, Kovács Anna 7 éves leány, Kovács Józsa 9 éves leány, Saji Ilona 7 éves leány.

— Náder I. késműves Arad. (Minorita-pa- lota.) Borotvák, ollók, zsebkések gyári rak- tára. 1831,

— Iskolába járó tanulók szüleinek figyel- mébe ajánljuk, hogy gyermekeik részére szük- séges iskolakönyveket és tanszereket már most szerezzék be. Az intézetek igazgatóságai által meghatározott tankönyvek és tanszerek Weisz Leó könyvesboltjában kaphatók, mely cég azok használhatóságáért szavatol. Vidékre tankönyv- jegyzéket árajánlással szívesen küld. 6861

— Tanszerkiállítás nyitva reggel 8-tól este 8-ig, Weisz Leó könyv- és tanszerüzletének félelemeti helyiségében. Megtekintése díjtalan.

— Francia likőrök legbiztosabb készítésére, — házilag — a likőr aroma 1 füveg 60 fillér Vojtek és Weisznál. 279

— Az átutazók figyelmét tisztelettel felhívjuk arra a körülményre, hogy az Aradi Közlöny a vasuti állomásnál nem a csomagszállító részvény- társaság alkalmazottjánál, hanem lapunk külön megbízottjánál kapható az állomás előtti téren.

A kiváló bőr- és lithiumos gyógyforrás

SALVATOR

vess- és hólyagbajoknál, köszvénynél, cukor- betegségnél, vörhenyénél és hurutos bántal- maknál különösen hatásos.

Természetes vasmentes savanyúvíz.

Kapható ártányviszkereskedésekben és gyógyszerüzletekben.

SCHULTES ÁGOST Székesfehérvár-Lépegy-Salvator-Forrás-ny- vállalat, Budapest, Székesfehérvár, 8.

AZ ARADI KÖZLÖNY TELEFONSZÁMAI :

Szerkesztőség — — — — — 357

Kiadóhivatal és hirdetésosztály — 151

TARKASÁGOK.

(A halott láb.) Ez a történet két kártyás közt történt meg egyik aradi kávéházban. A ját- szók egyike nem tartozik a legtiastább férfiak közé. Sőt határozottan tisztátalannak mondható. Ilyenkor forró napokon a közelsége olyan hatással van, mintha az asztal alatt sárvári sajtot helyezné- nek el. Szóval fölösleges bővebben körülírni ezt az urat. Ez a férfi szenvedélyes kártyász. Ha dél- után leül alsózni, akkor még az este is a biatkozó asztalnál találja. Egy ilyen hosszú kártyatúra vé- gén azt mondja ez az ur:

— Berzasztóan elszibadt a lábam, úgy ér- zem, mintha aludna a lábam.

A partner mosolyogva mondta:

— Alszik a lába? Az illata után ítélve a maga lába rég halott.

(Az okos férj.) Két gyerek arról vitatkozik, hogy melyiknek a papája zseniálisabb.

— Az én apám könyvelő, — mondja a hat éves Pista — olyan sok számot ír le, hogy azt még a király se tudná utána írni.

— Az semmi, — feleli a másik, az ötletei- ről és vénes gondolatairól ismert Miki fia. Az én apukám azért mégis okosabb.

— Az nem lehet. Az én apám olyan szép leveleket tud írni, hogy az egész iroda ötöt bá- mulja.

— Azért mégis az én apám az okosabb.

— Hát miért volna ő okosabb? Hát mit oái- nál a te apád?

Komoly képpel felel a gyerek:

— Amikor a mamámmal összeveszek, min- dig ő enged.

(Enyhítő körülmény.) Kisebb lopási ügyet tárgyaltak ma az aradi törvényszéken. Egy öreg tolvaj azért került a bíróság elé, mert a szomszédja szekrényét feltörte és ellopta a pepita nadrágját.

Amikor már a bíróság ítéletet akart hozni, az elnök még megkérdezte az ősz gonosztevőtől:

— Mit hozhat föl enyhítő körülményül?

— Tessenek kérem enyhítésül betudni, hogy az a nadrág nekem nagyon rövid volt és egyáltalán nem tudtam viselni.

TANÜGY.

(—) Tanítói áthelyezés. *Buday Éva* nagybuttyini és *Borsos Ida* sárisápi, *Czavar A.* Gyula nagybuttyini, *Perontka Emil* zimbrói általi elemi iskolai tanítókat a kultuszminiszter különösen áthelyezte.

(—) *Kessler Izabella*-féle magán elemi iskolában a beiratások szeptember elsejével kezdődnek. Jelentkezni lehet Eötvös-utca 18. sz. I. emelet. 3260

SPORT.

+ Az aradi posta és táviráda tisztviselők sportegyesülete ma, pénteken este 8 órakor a főpostán választmányi ülést tart.

+ Lélekvesztőn Passautól Budapestig. *Innsbruckból* jelentik, hogy múlt szombaton két amerikai, *Roberts* és *Schoepf* canoe-ra szálltak és azon akarnak az Inn és a Duna folyókön Passautól Budapestig eljutni.

ÜZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— Német tőke — magyar gőzmalom. Jó forrásból értesülünk, hogy német tőkepezésekből álló konzorcium *Délmagyarországon* nagyüzemi gőzmalomot akar létesíteni. Ebben az irányban, hír szerint, már meg is indultak a tárgyalások egy magyar pénzintézettel, amely szintén érdekeltséget vállalna az új malomnál. Mozgalom indult meg Szegeden, hogy a gőzmalomot Szegeden létesítsék.

— Az arad hegyaljai szőlőgazdaság viszonyai. Hegyaljaink szőlőgazdaságát érdekelt fontos kérdéseket tárgyaló szakmunka van jelenleg sajtó alatt, amely *Bódy Bódog* hegyaljai birtokos a szőlőgazdaság terén elismert szakférfiu tollából került ki. Bizonytal nagy érdeklődésre fog e kis mű a szőlőbirtokosság körében találni, mert mind ama kérdések, melyekkel a szerző abban foglalkozik, olyanok a melyek minden egyes szőlőgazdát közvetlenül érdekelnek. Kimutatja a szerző, hogy a szőlők adóosztályozása minden rendszer nélkül aránytalanul terheli a hegyi szőlőket. Foglalkozik a munkásügygyel és a folyton emelkedő, de éppen a szőlőgazdaságnál meg nem térülő munkabérek szabályozását célzó indítványt tesz. A szőlőbetegségek elleni közös védekezés szükségességét tárgyalja és az ez irányban kívánatos intézkedések fogaratosítására felhívja a hegykőzségek figyelmét. Az agrár köleszőnőkkel terhelt szőlőgazdák érdekében a szükséges és célszerű lépések megtételére felszólítja az arad-hegyaljai szőlőgazdák egyesületét. A borhamisítás elleni törvény azon intézkedését, amely a munkás erjedését megakadályozó ártalmatlan szerek hozzáadását tiltja, felhasználásunkra nézve igen károsnak találja. Szükségét látja annak, hogy a földmivelésügyi miniszter az egyesület útján eme rendelkezés felfüggesztésére felkértesse. Ezek után alapos szakértelemmel foglalkozik a borértékesítés kérdéseivel és a módzatokkal, amelyek alkalmasak bortermelésünk érdekeit megvédeni és előbbre vinni. E munka amely már a legközelebbi napokban megjelenik, az összes hegyaljai szőlőbirtokosok-

nak meg fog küldetni. Ajánlatos, hogy annak minden egyes kérdését alaposan tanulmányozzák, hogy azután eme a szőlőgazdaságot igen közletről érintő ügyek feletti közös eljárás tekintetében a szükséges lépések mihamarább megindíthatók legyenek.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, augusztus 25

Amerika 1-el olcsóbb. Kinálat, vételkezdő mérsékelt. 20 ezer mm. változatlan.

Arak 50 kilogrammonként esamitva:

	Dél	Észak	1. oszt.	2. oszt.
Buza 1910. októberre	9.82	9.83	9.86	9.87
Buza 1911. áprílisa	10.08	10.09	10.11	10.12
Árpa 1910. októberre	7.38	7.34	7.35	7.36
Zab 1910. októberre	7.71	7.72	7.73	7.80
Tengeri 1910. aug.-ra	0.00	0.00	0.01	0.00
Tengeri 1911. májusra	5.76	5.74	5.78	5.79

A Temesvári Lloyd-Társulat
terményosarnokának hivatalos árjegyzése.

Távirati tudósítás.

(Arak 50 kilogrammonként korona értékben.)

1910. Aug 25

Buza (szokvány-minőség):

75 kilogrammos új ...	8.70	8.80
74	8.80	8.90
77	9.00	9.10
78	9.10	9.15

Buza (Temesvári keresk. áru):

75 kilogrammos új ...	8.65	8.70
Rozs új ...	6.65	6.60
Árpa új ...	5.80	5.90
Zab új ...	6.80	6.65
Tengeri régi ...	5.50	5.55

Budapesti értéktőzsde. (Táv. jelentés.)

— Aug. 25. —

Magyar aranyjárdék 4%	112
Magyar koronajárdék 4%	91.80
Magyar koronajárdék 3%	82.75
Magy. földteherm. kötvény 4%	93.
Horvát-szlavon földteherm. kötvény	93.50
Magyar nyereséménysorsjegy kölcsön	228.
Tiszaszab. és szegedi sorsjegy kölcsön	155.50
Osztrák járadék papírban	93.50
Osztrák járadék ezüstben	97.50
Osztrák járadék aranyban	118.
Osztrák koronajárdék 4%	93.50
1860. évi osztrák államsorajegy	171.
Osztrák-magyar bankrészvény	18.70
Magyar hitelbank-részvény	859.
Osztrák hitelintézeti részvény	662.50
Osztr.-magy.-államsavuti részvény	747.
20 frankos arany (Napoleonador)	19.07
Német birodalmi márka	-117.42 1/2
London vista	-240.37 1/2
Páris vista	95.22 1/2
20 márkás arany	28.45

Budapest kőbányai sertéskereskedelem.

— Aug. 25. —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felül súlyban — fillérig; közép páronként 300—400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felül súlyban 130—38 fillérig; fiatal közép páronként 251—320 kilogrammig terjedő súlyban 140—142 fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő súlyban 141—146 fillérig.

Felölős szerkesztő:

SOLGÁR LAJOS.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1910. aug. 26-án, péntek:

1. Vésztökös a láthatáron. Humoros. — 2. Téli élet a Tatrában. Sportkép. — 3. A szép Floriádó. Metkép. — 4. Kutyák és a szerelmes. Humoros. — 5. Teracina. Látványos. — 6. Bujdosó emlékek. Dráma. — 7. Szadász. Humoros. — 8. Carmen. Dráma.

Eltérésok este 7 órától kezdve.

Helyárak: I-es hely 1 kor., II-ik 80 fill., III-ik 60 fill., IV-ik hely 40 fill., V-ik hely 20 fillér.

As előadásra bármikor be lehet menni.

As előadások alatt a cs. és kir. 38. gyalogezred zenekara játszik. — Csukrászda.

Ingusz I. és Fia

Andrássy-tér 16. s Weitzer J.-u.

Egyetlen aradi cég, mely az 1910. évi budapesti taniskolaszer kiállításán résztvett és ki lett tüntetve.

**: Antiquar :
iskolakönyvek**

hatóság orvosi felügyelet alatt fertőtlenítve.

ÚJ

iskolakönyvek
az összes helybeli tanintézetek részére.

Nagy raktár

mindkét üzletünkben

Ingusz I. és Fia

könyv- és papirkereskedése.
Iskolaszerekért az országos tanszerkiállításán kitüntetve

Fontos tudni, hogy
a lakás tisztántartá-
sára a

Raport

fém tisztító szer nem nélkülözhető.

RAPORT: tisztít ajtó, ablak, kilincseket és mindennemű fém-
tárgyakat, gyertyatartókat, villany- és légszesz-
tüstereket, ezüst és aranytárgyakat.

Magyar gyártmány.
Kapható
minden jobb üzletben.

Vojtek és Weisz

gyógyáru nagykereskedés

— ARADON. —

Tyúkszemétől mindenki megszabadul a Hajós-féle Anagallin használata által, nem piszkít, nem ragadós, kezelése igen egyszerű. Ára egy üvegnek utasítással együtt 70 fillér. 421

Szab és kézizzadáás azonnal és teljesen elmúlik ha az izzadó részerek „Peppo“-val eceteljük. A mirigyeket kiszáritja, a váladékot megszünteti és tökéletesen szagtalanítja. — Egy üveg ára utasítással együtt 1 korona.

Poloskák kiirtása a legmegfelelőbb módon és teljesen „Phenolsav“-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, a poloskának még a petéit is kiirtja. Szaga nem kellemetlen s kezelése rendkívül egyszerű. Egy üveg ára 70 fillér.

Hajvesztő „Depillor“. E csodahatású szerrel minden oly helyről, ahol a hajnövés alkalmatlan, mint az arc, nyak, kezek, azt egy pár perc alatt minden fájdalom nélkül eltávolítja. — Ára utasítással együtt 1 korona.

Ideális legjobb, legtartósabb gummi óvszer a „NITER“. A világ legjobb preservativa. — 6 darab egy eredeti dobozban 2 korona.

Fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Árpád gyógyszer-tárában ARAD, Andrassy-tér 22. sz. a megyeházzal szemben. —

Mint a napnak sugara
a fűre, úgy hat az üstben a mosásnál a

Persil

a ruhára 1/2 óra főzésnél. 2688

Vakítóan fehér fehérenemű!

Dörzsölés nélkül! Kezelés nélkül!

„Persil“ dacára csodás hatásának nem tartalmaz Clort, sem egyéb a ruhára ártalmas alkatrészt, amelyert kezességet vállal a gyáros.

Gyár: Gottlieb Voith, Wien III.

Kapható: Vojtek és Weisz, Färber testvérek, Dürr Kocsárd és Schäffer Benjaminsz.

Keresünk azonnali belépésre vámörölő malmunkhoz egy szakavatott nős

molnárt

ki az asztalos munkákhoz is ért. Ajánlatok intézendők: SEIDNER BERNÁT és FIA céghez Berzova. 2378

Alkalmi vételek és eladások

Ékszer-tárgyakban arany és ezüsttárgyakban. Arad, Izsák utca 10. sz. 2378

Deutsch Izidor

órák és ékszerész 2378
Keltzer János-utca, Minorita-palota

Zálogcédlék

arany és ezüsttárgyak, gyémánt és briliáns tárgyak a legmarasztaló árban megvételre vagy más tárgyra átvesztésére. TELEFON 438 TELEFON 437.

Tégla

I. és II.-od osztályu, helyszüke miatt legintányosabb áron kapható Nacht Viktor Arad, Ujvágóhid melletti téglatelepen. Megrendelések feladhatók ugy a telepen, mint Petőfi-utca 7. szám alatti irodámban.

Telefon 324. szám.

Értesítés!

Van szerencsém igen tisztelt revőimet és az urihölgy közönséget értesíteni, hogy Arad, Zrinyi-utcában Amtman M.-né cég alatt

női kalap divattermemet

személyes vezetésem alatt megnyitottam.

Legujabb divatu tavaszi modell kalapjaim megérkeztek, igen kérem szives további pártfogásukat.

1075 Tisztelettel

Amtman M.

női kalap divatterem.

Gyászkalap állandóan raktáron.

Farmetexó javítások elfogadtatnak.

M. kir. szabadalmazott

Borszivattyuk

és hozzá való legjobb minőségű gummi csövek legolcsóbb gyári áron.

A szivattyu hengerből a bor utolsó cseppig kifolyik, a szőlő magvak, héjak és egyéb tisztálanságok azonnal továbbittatnak, ezáltal a szivattyu nem romlik és a bort nem ronthatja, a gépezet jó működésért 3 évi jótállás, ingyen javítás.

Tüzi fecskendők

golyó szelvényekkel. Kőszegnek legalkalmasabb, mert homokos és sáros víz használata nélkül sem tagadják meg a szolgálatot, — a gép jó működésért 3 évi jótállás (ingyen javítás), hozzá való országos egységes csövek és a legjobb minőségű betű

gummirozott kendercsövek a legolcsóbb árban.

Kutak

a hozzávaló csövekkel olcsóbbak és jobbak, mint bármely bel- vagy külföldi gyárban.

Hönig Ottó

M. királyi szabadalmazott tüzi fecskendő és szivattyu készítő.

Arad, Rákóczi-utca 27. sz.

Áthuzások

és javításokat eső és napernyőkre olcsón és pontosan készítek. 2254

APRÓ HIRDETÉSEK.

Szafőcsüzlet

4 utcának sarkán, italmérés, trafik, bélyegeladási engedéllyel, kimutatható jó forgalommal, más vállalat miatt eladó. Cim: Révay-utca 10. 3285

Intelligens

vallásos izraelita család 2-8 iskolás gyermeket elfogad teljes ellátásra, ahol szigorú felügyeletben részesülnek. Valamennyi iskola a közelben. Cim a kiadóhivatalban. 3276

Gyermektelen házaspár

kerestetik; a férj írodaszolgának, a nő főzőnőnek. Jelentkezés a szövőgyár igazgatójánál. 3254

45 éves

magános nő, ki már volt 3 évig egy helyben, keres magának házzvezetést. 3266

Keresek

női alkalmazottat írodal és egyéb munkálatokra. Bonnet 4 éves leánykához. Bővebbet a kiadóhivatalban. 3286

Tökölly-tér 6. számú házban

egy modern II. em. 3 szobás lakás minden mellékkeliséggel, központi fűtéssel f. év november 1-re kiadó. Bővebbet ugyanott a házfelügyelőnél vagy Frick József építésznél Heim Domokos-utca 3. 3288

Lakás

Neuman-palota II. emeleti udvari modern 3 szobás lakás nov. 1-től kiadó. 3287

Ésörangu

fűszer- és csemege-üzlet részére ügyes pénztárnoknőt keresek azonnali belépésre. Lehetőleg arcképpel ellátott ajánlatok „N. F.” jelíge alatt a lap kiadóhivatalához intézendők. 3289

Keresek

egy modern 3 szobás lakást, fürdő- és cselédszobával. Cimeket kérek a kiadóban leadni.

Egy két szobás lakás

üres vagy butorozott, kerestetik. Cim a kiadóban. 3261

Lampion, Confetti

legolcsóbb árban. Crépe papírok a legdivatosabb színekben. Nyári Divatalbum 60 fillér Ingusz I. és Fia könyv- és papírkereskedésében Arad, Andrassy-tér 16. és Weitzer János-utca. Telefon 517. Ugyanott intelligens elárúsító felvétetik 167

Abonenseket, iskolásfiukat

telfes ellátásra elfogad Kohn Adolfné Petőfi-utca 6. sz. 3080

Törhetetlen

uborkás és befőttes üvegek legjutányosabban kaphatók Fischer Mór üveg és porcellán üzletében Arad, Andrassy-tér 20. Telefon 568. sz. 3191

Keresek

október 15-re korcsmát vagy vendéglőt bérbe vagy elszámolásra. Regyis Pál korcsmáros Seprős. 3273

2 diák

vagy más fiatalember teljes ellátást nyerhet külön tiszta szobában, József főherceg-ut 1. a város-házával szemben. Bővebbet a házmesternél. 3282

Ha cigarettázik

használjon Progress szivarkahüvelyt. 100 drb. 26 fill. 1000 drb. K. 2-40. Egyedül kapható Ingusz I. és Fia könyv- és papírkereskedésében Arad, Andrassy-tér 16. és Weitzer János-utca. 1651

Kereskedősegéd

kerestetik vidéki vegyeskereskedésbe azonnali belépésre. Román nyelv ismerete kívántatik. Ajánlatok „Vidék 50” jelíge a kiadóhivatalba kéreik. 2938

Vidéki fogyasztási szövetkezet

keres óvadékképes keresztény üzletvezetőt, ki a fűszer-, vas- és rövidáru szakmában jártas, a román nyelvet bírja, azonnali belépésre. Ajánlatok „Megbízható” jelíge a kiadóhivatalba kéreik. 2741

Jankönyvek

(ujak és használtak) legnagyobb készlete. Minden iskolakönyv használhatóságáért szavatolok. Pontos kiszolgálás vidékre is. Füzetek, körzők és egyéb tanszerek előírás szerint. 90.000 kötetes kölcsönkönyvtár és 30.000 kötetes zenemű-kölcsönző intézet. Kerpel Izsó könyvkereskedése Aradon. 525

Ajánlom dusan felszerelt raktáremat ernyőkben és valódi francia derékfűzőkben. - - -

Gyermek esernyők K. 1.80-tól feljebb.

Temesvári ernyőgyár raktára:

Arad, Andrassy-tér 20.

Varga D. Dani.

Boroshordók

100-tól 800 liter irtartalommal teljesen jókarban eladók egyenként is. Nádor-utca, sörraktár. 3272

Kész kerekeket

7-8-9 kor., hajlitott löcsöket kor. 1.20-1.40, és mindenféle kocsi-alkatrészeket jutányosan szállít Geiszl jármű- és faáru-gyár Miksa-utca 2-3. 2504

Ügyes kártyos

olcsón ajánkozik házakhoz dolgozni egy helyben, mint vidékre. Stáhl M., Bercsényi Miklós-utca 82. sz. 2657

Kossuth-utca 40. szám alatt

ujjonnan épülő házban modern lakások kiadók november 1-re. Bővebbet Matuschek J. és Fia üzletében. 3104

Angol

bőr butorok

készítését a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelben és a legolcsóbb árban készítjük. — Hazai és külföldi angol és német, sima és antik bőrből, stb.

Rajzokkal és bőrmintákkal, melyek most érkeztek, megkeresésre szívesen szolgálunk. 3076

Városi és megyei telefon 132.

Szállítunk teljes lakberendezéseket a legújabb stílusban.

Kitünő tisztelettel

Berán Antal és Fia

butorraktára

Forray-utca. Gróf Hunyady-ház

Egy fiu III. elemi és egy leányka II-ik elemi iskolában járó gyermekek mellé

bonnet keresek,

ki a német nyelvet teljesen bírja. — Ajánkozikat kérem Beles János kir. közjegyzőnél jelentkezni Aradon, Andrassy-tér 25. sz. a. Neuman-palota, II. kapu, I. emeleti lakásában. 3252

Fél munka!
Kétszeres eredmény!

Dr. Oetker
sütőporának

használatánál ezek a legszembetűnőbb előnyök: dr. Oetker receptje szerint a tészta sokkal könnyebben dagasztódik a 1 óra múlva előttünk áll a szépen kelt, illatos sült kuglot.

As összes tésztát nagyobbak, ritkábbak és könnyebben emésztősek dr. Oetker sütőporának alkalmazása mellett.

Egyszeri kísérlet állandó használatra vezet.

Dr. Oetker készítményei minden süsszer és gyarmattáru üzletben kaphatók. 305

Nemesfajú

görög és sárga

dinnyéit

ajánlja:

3136

Hámory gazdaság

Arad, Deák Ferenc-utca 3.

Sárga dinnye, kosár csomagolásnál kilónként 16. fill.
— Csomagolás önköltségen 5 kilós postakosár, 2 kor. frankó.

Egyéves önkéntes uraknak legújabb előírás szerint legjobban és legolcsóbban készít felszereléseket

Karácsonyi Márton egyenruha szabó üzlete

Arad, Weitzer János-utca 8.

Szolid és figyelmes kiszolgálás.